

การอนุรักษ์สัตว์น้ำ

นักอนุรักษ์ทั้งหลายต่างก็ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรไว้อย่างต่าง ๆ กัน บางทีว่าการอนุรักษ์คือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดผลดีที่สุด สำหรับคนจำนวนมากที่สุด และยาวนานที่สุด¹ บางทีว่า คือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้อง เพื่อประโยชน์แก่คนทุกคนโดยสืบเนื่องกันตลอดไป² บางทีว่า คือการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม³ และบางทีว่า คือการใช้สิ่งที่ธรรมชาติได้สะสมเอาไว้ให้ถูกต้องเหมาะสมอย่างคุ้มค่าที่สุด หมกเปลืองและสูญเสียน้อยที่สุด แต่เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่มนุษย์ทุกคน ในช่วงระยะเวลาที่สืบเนื่องกันนานที่สุด⁴ ดังนั้น เมื่อรวมความแล้ว การอนุรักษ์ทรัพยากรจึงได้แก่การจัดใช้ทรัพยากรด้วยวิธีการอันก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติยาวนาน ฉะนั้น หากมีการจัดใช้ทรัพยากรอันก่อให้เกิดประโยชน์แล้ว สัตว์น้ำก็จะอำนวยประโยชน์สุข อย่างไม่รู้จักจบสิ้น ด้วยเหตุนี้ ประเทศต่าง ๆ จึงพยายามที่จะหาวิธีการที่จะอนุรักษ์สัตว์น้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์ดังกล่าวแล้ว สำหรับประเทศไทยนั้น การอนุรักษ์สัตว์น้ำเริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 ใน พ.ศ. 2395 (ปีที่ 2 รัชกาลที่ 4) กล่าวคือ เมื่อรัชสมัยของพระบาท

1 David Coyle Conservation New Brunswick, Rutgers University Press. 1957 p. 7

2 B.J. Lonsdale and Edward F. Dolder. "Conservation concern for tomorrow" Sacramento; California State Department Of Education 1954 p. 1

3 ประเทือง มหารักษ์กะ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โรงพิมพ์การศาสนา 2515
หน้า 3

4 สมนึก อองเอิบ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำ
แหง 2518 หน้า 2

สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น พระองค์ทรงโปรดให้ยกเลิกการเก็บอากรค่าน้ำเสีย
 ควบเกรงว่าจะเป็นบาปกรรม แต่ก็ปรากฏว่า... ราษฎรทุกภาษาพากันทำป่าณาติมาต
 ทุกแห่งทุกตำบล ตั้งแต่บ้าน วัดน้ำ บ่อ ห้วย หนอง คลอง บ้าง ปลาเล็กน้อยก็พลอยตาย
 สูญพันธุ์ไปเสียโดยมาก ราคาปลาซึ่งราษฎรซื้อขายกันทุกวันนี้จึงได้แพงกว่าแต่ก่อน และ
 ก็ไม่เป็นประโยชน์แก่แผ่นดิน ...⁵ ดังนั้น พระศรีธรรมาโศภิตจึงขอรับผูกขาดและทำอากร
 ค่าน้ำค่อมแทนแก่รัฐ เจ้าพนักงานพระคลังมหาสมบัติจึงนำเรื่องของพระศรีธรรมาโศภิต
 ขึ้นปรึกษาราชการสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ กรมพระพิทักษ์เทเวศร์
 กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท และสมเด็จพระยา
 บรมมหาประยูรวงศ์วรุตมพงศนายนก สยามคิดกลโลกานุपालนารถ สมเด็จพระยา
 บรมมหาพิชัยญาติตรเนตรนารถราชสุริยวงศ์ และเสนาบดีข้าราชการ ต่างก็ได้ปรึกษา
 ร่วมกันว่า ฯลฯ ... ปลาเล็กปลาน้อยที่ไม่ควรจะซื้อขายกันก็จะได้มีชีวิตเหลืออยู่
 เป็นพืชพันธุ์ต่อไป ...⁶ พระยาพิพิธโภคโคก จหมื่นศรีศรีรัตน จึงนำเรื่องกรา
 ขึ้นกราบทูลรัชกาลที่ 4 ทรงทราบ และมีพระบรมราชโองการมานพระบัณฑูรสุรสิงหนาท
 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ประกาศแก่ราษฎรทั้งปวงให้รู้ทั่วกัน
 ว่า ... และห้ามมิให้นายอากรและราษฎรปิดกะบังรังเผือก แลกันห้ามตัดตอน
 ขายลำแม่น้ำ ลำคลอง ที่เป็นทางน้ำไหล ...⁷ เหตุนี้ พระองค์จึงทรงเรียกเก็บอากร
 จากนายอากร ตามประเภทของเครื่องมือ เพราะทรงพิจารณาเห็นว่า เครื่องมือใหญ่
 ที่ทำลายพันธุ์สัตว์น้ำได้มากก็เสียเงินอากรมาก เครื่องมือที่ทางกันทางเดินของสัตว์น้ำ

⁵ ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ โรงพิมพ์คลังวิทยา 2506 หน้า 190

⁶ เล่มเดียวกัน หน้า 194

⁷ ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 โรงพิมพ์ดำรงธรรม 2511 หน้า 170

ก็ทรงห้ามโดยเด็ดขาด ดังปรากฏตามประกาศพระบรมราชโองการดังกล่าวแล้ว จึง
นับว่าพระราชกรณียกิจของพระองค์เป็นการอนุรักษ์สัตว์น้ำวิธีหนึ่ง

หลังจากนั้นแล้วก็ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์น้ำเลย จนกระทั่ง
ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444) ซึ่งเป็นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัวจึงได้มีพระราชบัญญัติอากรค่าน้ำขึ้นใช้บังคับ และจากหลักฐานที่ปรากฏตามพระ-
ราชบัญญัติดังกล่าวนี้มีข้อความตอนหนึ่งว่า "...พระราชบัญญัติอากรค่าน้ำที่ใช้อยู่ทุกวันนี้
ยังแยกย้ายกันอยู่ในกฎหมายต่างลักษณะ..." จึงทำให้เชื่อมั่นว่าจะต้องมีวิธีการอนุ-
รักษ์อื่น ๆ อีก แต่ได้แยกย้ายกระจัดกระจายกันอยู่ ต่อมาจึงได้มีการรวบรวมขึ้น
เป็นพระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ ร.ศ. 120 ขึ้น การอนุรักษ์ที่เด่นชัดก็ได้แก่ความใน
มาตรา 5 ที่บัญญัติว่า "บรรดาที่จับสัตว์น้ำนั้นกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้เป็น 2
อย่างคือ

อย่างที่ 1 เป็นที่หวงห้าม สำหรับพรรณสัตว์น้ำ ฯลฯ" ซึ่งมีความหมาย
เช่นเดียวกับที่รักษาพืชพันธุ์ตามกฎหมายประมงฉบับปัจจุบันนั่นเอง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2490 ได้มีพระราชบัญญัติการประมงออกใช้บังคับจนถึง
ปัจจุบันนี้ สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำตามกฎหมายประมงฉบับปัจจุบันมี 2
ประเภท คือการอนุรักษ์โดยฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่การกำหนดวิธีการอนุรักษ์ซึ่งต้อง
ผ่านขั้นตอนทางสภานิติบัญญัติ อันเป็นกฎหมายซึ่งได้กำหนดไว้ตายตัวแล้ว การแก้ไข
ย่อมผ่านสภานิติบัญญัติซึ่งกระทำได้ไม่ย่นักประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งได้แก่การ
อนุรักษ์โดยข้อเสนอแนะของนักวิชาการหรือ นักบริหาร ซึ่งจะต้องออกประกาศโดย
ฝ่ายบริหาร โดยไม่ต้องผ่านสภานิติบัญญัติ ประเภทหลังนี้มีความคล่องตัวได้มากกว่า
ประเภทแรก ซึ่งจะได้พิจารณาโดยลำดับ ดังนี้

1. การอนุรักษ์โดยฝ่ายนิติบัญญัติ

1.1 ห้ามทำให้สัตว์น้ำมีเนมาหรือวางยาเบื่อเมา (ม. 19)⁸

เนื่องจากปรากฏว่าในปัจจุบันนี้มีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ได้นิยมใช้ยาเบื่อเมมาถึงลงในที่จับสัตว์น้ำเพื่อทำการจับสัตว์น้ำกันอยู่ทั่วไปทั้งในน่านน้ำจืด และน่านน้ำเค็ม ค้วยเห็นว่าการกระทำดังกล่าวนี้จะทำให้จับสัตว์น้ำได้มีปริมาณเพิ่มขึ้น โดยลงทุนแค่น้อยเพียงใช้ยาพิษขวดเดียวเท่านั้น ความจริงแล้ว การใช้ยาฆ่าแมลงหรือวัตถุที่มีพิษจับสัตว์น้ำนี้ เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างรุนแรงที่สุดและบังเกิดผลเสียหายต่อส่วนรวมมากที่สุด ไม่คุ้มค่าแต่อย่างไรเลย หากยังมีผู้ฝ่าฝืนกฎหมายและการกระทำเช่นนี้ต่อไปแล้ว เป็นที่แน่นอนว่า สัตว์น้ำจะต้องลดลงและหมดสิ้นไปในที่สุด และคนไทยอีกจำนวนไม่น้อยก็ต้องพลอยขาดแคลนอาหารไปด้วย

การกระทำดังกล่าวนี้ นอกจากจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายประมงแล้ว ยังเป็นการก่ออาชญากรรมอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อได้ใช้ยาเบื่อเมานี้ที่จับสัตว์น้ำแล้ว ก็นำสัตว์น้ำนั้นมาแปรรูป เช่น ทำปลาร้าและปลารมควัน เป็นต้น หรือมีฉะนั้นก็เก็บสัตว์น้ำสด ๆ ออกขายตามท้องตลาดให้ผู้นับบริโภครื้อต่อไป เมื่อสารมีพิษเหล่านี้ทำให้สัตว์น้ำ

⁸ กฎหมายการประมงเกาหลี บัญญัติไว้ในมาตรา 52 รวมทั้งการใช้กระแสไฟฟ้าและวัตถุระเบิด ทำการประมงด้วย
 กฎหมายประมงจีน บัญญัติไว้ในมาตรา 51
 กฎหมายการประมงออสเตรเลีย ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีประกาศห้ามมิให้ทำการประมงด้วยวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา
 กฎหมายอังกฤษ บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่ง The Salmon and Freshwater Fisheries Act, 1923
 กฎหมายสิงคโปร์ บัญญัติไว้ในมาตรา 12
 กฎหมายมาเลเซีย ลงโทษปรับไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์ หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งสองอย่าง

ตายได้ ก็ทำให้ผู้บริโภครายได้เช่นกัน เนื่องจากสารพิษเหล่านี้จะสะสมไว้ในร่างกาย ในที่สุดก็จะทำให้ผู้บริโภคเจ็บไข้และถึงแก่ความตาย

กฎหมายประมงที่เกี่ยวกับการวางยาเบื่อเมา หรือทำให้สัตว์น้ำมีเนเมา นี้ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 19 ซึ่งแม้จะได้แก้ไขโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 105 แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อความเหมือนเดิม (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการทำให้สัตว์น้ำมีเนเมา และวางยาเบื่อเมา)

การทำให้สัตว์น้ำมีเนเมานั้น ไม่ได้หมายความว่าสัตว์น้ำจะต้องมีเนเมาเพราะพิษของยาเบื่อเมาอย่างเคียว แต่กฎหมายเขียนไว้ชัดเจนว่า "การกระทำใด ๆ อันทำให้สัตว์น้ำมีเนเมา" ฉะนั้น การกระทำใด ๆ ก็ตาม ที่มีผลทำให้สัตว์น้ำมีเนเมา เป็นอันว่า ทำน้ำให้หมุนจนสัตว์น้ำมีเนเมา หรือใช้วัตถุต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติเจือจางเกินกว่าที่จะเป็นยาเบื่อเมาใส่ลงในที่จับสัตว์น้ำทำให้สัตว์น้ำมีเนเมาแต่ไม่ถึงกับตาย หรือเพราะความละเอียด หรือเล็ดลอดจากการใช้ยาปราบศัตรูพืชอันไม่ถูกวิธี มีผลทำให้สัตว์น้ำมีเนเมา ก็มีความผิดตามมาตรานี้

ปัญหาความเกี่ยวระหว่งการทำให้สัตว์น้ำมีเนเมากับการทำการประมงจะใกล้เคียงกันจนแทบจะแยกกันไม่ออก กล่าวคือ การทำอันตรายสัตว์น้ำก็เป็นการทำการประมงอย่างหนึ่ง (มาตรา 4 (2)) ถ้าทำในที่สาธารณะประโยชน์ก็ไม่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด (มาตรา 16) แต่ถ้การทำให้สัตว์น้ำมีเนเมากลับจะมีความผิดตามมาตรานี้ก็อีก จึงเห็นว่าดูเหมือนจะคล้ายคลึงกัน เช่น นายแดง ใช้ไม้ตีที่บริเวณส่วนหัวของปลาจนปลามีเนเมาคั้งนี้ น่าจะผิดตามมาตรา 19 นี้ แต่การตีนั้นก็เป็นการทำอันตรายอย่างหนึ่งเหมือนกัน (มาตรา 4 (2)) นายแดงก็มีสิทธิที่จะทำได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 16 แต่กฎหมายคงไม่มีวัตถุประสงค์เช่นนั้น ฉะนั้น หากตีความคั้งนี้แล้วก็จะทำให้ดูเหมือนว่ากฎหมายได้บัญญัติไว้ชัดหรือแย้งกัน ฉะนั้น คำว่า

"มีนเมา" นั้น น่าจะเกิดจากผลของสิ่งซึ่งมีพิษต่อระบบประสาทของสัตว์น้ำ ซึ่งสัตว์น้ำนั้นได้สัมผัสทั้งภายนอกหรือภายในของร่างกายแล้วเกิดความมีนเมาขึ้น แม้จะไม่ได้เป็นผลจากการวางยาเบื่อเมาก็ตาม เหตุผลอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนให้ตีความเช่นนี้ก็ได้อีกแก่การบัญญัติถ้อยคำดังกล่าวเหล่านี้ไว้ก่อน คำว่า "วางยาเบื่อเมา" ด้วย จึงทำให้แน่ใจว่าการตีความดังกล่าวนี้ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว

ส่วนคำว่า "วางยาเบื่อเมา" นั้น มีความหมายชัดเจนอยู่แล้ว ซึ่งมีองค์ประกอบที่ควรจะได้พิจารณาดังนี้

- (1) วาง
- (2) ยาเบื่อเมา
- (3) ในที่จับสัตว์น้ำ

การวางยาเบื่อเมานั้นไม่จำกัดเคร่งครัดเฉพาะคำว่า "วาง" เท่านั้น อาจแสดงกิริยาอาการอย่างอื่น เช่น ขวาง ห้าง ปล่อย เท สาด ราด รด เป็นต้น

ส่วนคำว่ายาเบื่อเมานั้น หมายถึงวัตถุต่าง ๆ ที่มีพิษต่อคน สัตว์ พืช ซึ่งอาจไม่เป็นยาก็ได้ เช่น ทากชา ผงซักฟอก นิโคติน ทางไหลแดง (โลคีน) สารเคมีต่าง ๆ เช่น ดี.ดี.ที. เป็นต้น

พระราชบัญญัติวัตถุที่มีพิษ พ.ศ. 2510 ได้ให้ความหมายของคำว่า "วัตถุที่มีพิษ" ไว้ในมาตรา 3 ความว่า "วัตถุที่มีพิษหมายความว่า สารออกฤทธิ์หรือวัตถุที่มีสารออกฤทธิ์ผสมอยู่ด้วย และหมายความรวมถึงวัตถุที่มีพิษธรรมดา หรือวัตถุที่มีพิษร้ายแรง"

"สารออกฤทธิ์" หมายความว่า เคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่มีคุณสมบัติอันอาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน⁹

มาตรา 5 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุพิษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2516 บัญญัติว่า "เพื่อประโยชน์แก่การระงับหรือป้องกันอันตรายซึ่งอาจมีแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน หรือเพื่อคุ้มครองอนามัยของบุคคล ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา"

- (1) ระบุชื่อวัตถุหรือสิ่งอื่นใดที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด เป็นวัตถุพิษธรรมดา¹⁰
- (2) ระบุชื่อวัตถุหรือสิ่งอื่นใดที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด เป็นวัตถุพิษร้ายแรง

ฯลฯ

ประกาศกระทรวงเกษตร (ฉบับที่ 1) พ.ศ.2513 ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2513 ระบุชื่อวัตถุพิษร้ายแรง 34 ชนิด มีชื่อสามัญดังนี้ เช่น dinitrobutylphenol, toxaphene, chlorfenvinphos, coumaphos, carbophenothion, dichlorvos, disulfoton, demeton, phorate, paraxon, parathion, methylparathion, azinphosmethyl, phosphamidon, dioxathion, endrin, dieldrin, mevinphos, aldicarb, pindone, ethion tepp, aldrin เป็นต้น

9

รก. เล่ม 85 ตอนที่ 37 7 มีนาคม 2510.

10

รก. เล่ม 90 ตอนที่ 154 29 พฤศจิกายน 2516.

ต่อมาได้ประกาศระบุชื่ออีก 4 ชนิด เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2515 ซึ่งมีชื่อสามัญดังนี้คือ azinphos-ethyl, methomyl, sodium arsenite, zinc phosphide

วัตถุที่มีพิษเหล่านี้เป็นยาเบื่อเมาที่เป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำอย่างยิ่ง กล่าวคือเมื่อตกลงในที่จับสัตว์น้ำแล้ว สารที่มีพิษเหล่านี้จะผสมกับน้ำแล้วไปมีอิทธิพลต่อระบบหายใจ ทำให้สัตว์น้ำหายใจไม่ได้ มีการกินทุนทุนราย ว่ายน้ำเวียนไปมาไม่มีทิศทางที่แน่นอนค่อยช้าลง ๆ และเมื่อตายแล้วก็จะมีโลหิตไหลซึมออกทางเหงือกและปาก¹¹ อาการต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ กัน กล่าวคือ บางชนิดไปเคลือบเหงือกทำให้สัตว์น้ำหายใจไม่ได้ บางชนิดไปทำให้โลหิตตกตะกอน บางชนิดทำให้เหงือกซีเงินไม่สัมพันธ์กับโลหิต เป็นต้น ปลาที่ถูกยาเบื่อเมานั้นมักมีลักษณะสีเขียวคล้ำ บางที่ชอกเกล็ดจะมีเลือดเกาะติด เหงือกจะมีสีคล้ำเกือบดำ ผลร้ายจากการใช้วัตถุที่มีพิษนี้ไม่ได้เกิดขึ้นแก่สัตว์น้ำเท่านั้น แต่ยังคงติดตามมาถึงมนุษย์ที่บริโภคสัตว์น้ำด้วย กล่าวคือ เมื่อเข้าไปอยู่ในกระเพาะอาหารแล้ว วัตถุที่มีพิษเหล่านี้จะค่อย ๆ ซึมซาบเข้าไปในทางเดินอาหาร หรืออาจซึมเข้าไปในปอด เมื่อเข้าไปอยู่ในร่างกายแล้วจะเข้าไปสะสมอยู่ในอวัยวะที่มีไขมัน (เพราะว่า คี. คี. ที. ละลายในไขมันได้) เช่น ต่อมหมวกไต (adrenal) ลูกอัณฑะ หรือไทรอยด์ นอกจากนั้นจะพบที่ตับ ไต และไขมันของเยื่อหุ้มลำไส้เป็นจำนวนมาก¹² และเมื่อสะสมถึงจุดอันตรายแล้ว อาจถึงแก่ความตายได้

- 11 สุธรรม อารีกุล นิศ กীরติบุตร พิษของยาฆ่าแมลงที่มีต่อปลาในน้ำจืด เอกสารวิชาการฉบับที่ 20 แผนกวิชาชีววิทยา และโรคพืช มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 12 ศิริการภักดี คุณหญิง และวิภา จักรพันธุ์ แปล งูงามฤดู โรงพิมพ์คุรุสภา 2517 หน้า 22

ในการทดลองวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องนี้จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานก่อน พนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 410/2518 นั้นให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่กว้างขวางมากเกินไปรวมทั้งประมงอำเภอก็มีอำนาจอนุญาตได้ด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะว่าเมื่อเดิมมาตรา 19 นี้ ไม่ได้บัญญัติเรื่องการอนุญาตไว้ เพิ่งบัญญัติเรื่องการอนุญาตเมื่อมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 105 พ.ศ. 2515 ซึ่งควรจะได้แก้ไขเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไป โดยให้อำนาจข้าราชการกรมประมงที่มีตำแหน่งเป็นนักวิชาการเป็นผู้กำหนดอนุญาตได้

ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำย่อมจะทำให้สัตว์น้ำเมาหรือวางยาเบื่อเมาในที่เลี้ยงสัตว์น้ำของตนได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่จะต้องกระทำเพื่อกำจัดศัตรูหรือโรคของสัตว์น้ำเท่านั้น หากไม่มีเจตนาเพื่อกำจัดศัตรูหรือโรคของสัตว์น้ำแล้ว ก็ไม่มีอำนาจที่จะกระทำการตามมาตรานี้ได้

กฎหมายใช้คำว่า "ที่เลี้ยง" ไม่ใช่คำว่า "บ่อเลี้ยง" เพราะคำว่าบ่อเลี้ยงนั้นมีความหมายถึงที่เลี้ยงสัตว์น้ำอยู่แล้ว ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2490) ข้อ 1.

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับกรณีที่ผู้เพาะเลี้ยงมีอำนาจใช้ยาเบื่อเมาในที่เลี้ยงสัตว์น้ำของตนได้ แต่ในทางปฏิบัติก็ปรากฏว่าได้ทำกันอยู่ เช่น ใช้โลดดินทำลายเชื้อโรคก่อนปล่อยปลาที่เลี้ยงลงในบ่อเลี้ยง เป็นต้น แต่หลังจากได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 105 แล้ว ผู้เพาะเลี้ยงก็สามารถกระทำการดังกล่าวได้ อนึ่ง จากการทดลองของนาย S.K. Konar แห่งมหาวิทยาลัย Kayani ประเทศอินเดีย ปรากฏว่าได้ทดลองใช้โลดดินสำหรับบ่อปลาเพื่อกำจัด

ศัตรูของปลา ทำให้ปลาสามารถฟื้นได้ในระยะเวลาอันสั้น ทั้งค่าใช้จ่ายก็ถูก ¹³

1.2 การใช้กระแสไฟฟ้าทำการประมง ¹⁴

แต่เดิมมาการใช้ไฟฟ้าทำการประมงไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในเมืองไทยเท่าใดนัก และในพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 ก็ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ ต่อมาราว ๆ พ.ศ. 2494 ปรากฏว่าได้มีผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ใช้กระแสไฟฟ้าทำการประมงกันอย่างกว้างขวาง เริ่มต้นด้วยเรือขายยาที่เร่ขายไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ นำเครื่องกำเนิดไฟฟ้าไปในเรือด้วย ครั้นมีเวลาว่างก็ใช้กระแสไฟฟ้าจากเครื่องกำเนิดไฟฟ้าหย่อนลงไปในน้ำ และไม่เข้าปลาก็ลอยขึ้นมา และนำปลานั้นมาประกอบอาหาร นับว่าเป็นการพักผ่อนหย่อนใจและได้ประโยชน์ไปในตัวด้วย ในไม่ช้าก็มิได้พบเห็นและนำวิธีการดังกล่าวมาใช้แพร่หลายมากขึ้น

การกระทำดังกล่าวนี้เป็นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวอย่างน่าละอายที่สุด

¹³ ปรีชา เขียวเจริญ แปลจากเรื่อง Nicotin as a fish poison by S.K.Konar, Progressive Fish Culture Vol.32 1970. วารสารการประมงปีที่ 24 พ.ศ. 2514 เล่ม 2 หน้า 294

¹⁴ กฎหมายอังกฤษ ระบุไว้ในมาตรา 9 แห่ง The Salmon and Freshwater Fisheries Act 1923 และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร การประมง และการอาหาร ประกาศห้ามทำการประมงด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามมาตรา 3 แห่ง The Sea (Conservation) Fisheries Act. 1967. กฎหมายประมงสิงคโปร์บัญญัติไว้ในมาตรา 12

เพราะจะมีผลทำให้สัตว์น้ำที่อยู่ในวัยอ่อนถูกทำลายไปด้วย ส่วนสัตว์น้ำที่กำลังมีไข่อยู่ ก็พลอยถูกทำลายไปด้วยเช่นกัน รวมทั้งสัตว์น้ำอื่น ๆ ที่ไม่ประสงค์จะใช้เป็นอาหาร ก็พลอยเสียชีวิตไปด้วย ปลาบางชนิดที่มีความต้านทานสูง เช่น ปลาช่อน ซึ่งถ้าเผชิญอยู่ห่างจากรัศมีของกระแสไฟฟ้าไม่ไกลนัก แม้จะไม่ตายในทันที แต่ก็จะถูกกระทบกระเทือนต่อระบบประสาท อาจมีผลต่อการสืบพันธุ์และวางไข่ต่อไปก็เป็นได้ และนอกจากนี้แล้วกระแสไฟฟ้าอาจทำลายจุลินทรีย์ที่อยู่ในน้ำซึ่งปลาได้ใช้เป็นอาหารอีกด้วย

ผลร้ายที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ยุ่ประกอบอาชญากรรมเหล่านี้จะได้รับ ก็คือ การสูญเสียชีวิตของพวกเขาเอง เนื่องจากอุบัติเหตุหล่นลงไปในน้ำ ขณะที่คนกำลังใช้กระแสไฟฟ้าทำการประมงอยู่ และได้ถูกกระแสไฟฟ้าช็อตถึงแก่ความตายในที่สุด ซึ่งเป็นข่าวอยู่เสมอ ๆ เช่น ที่จังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น

การปราบปรามผู้ประกอบอาชญากรรมเหล่านี้ เป็นไปด้วยความยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีน้อย ทั้งขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ยานพาหนะ เป็นต้น บางจังหวัดแม้จะได้รับงบประมาณจัดซื้อก็เป็นเงินจำนวนน้อยเกินไป ได้เครื่องยนต์มีความเร็วต่ำกว่าเครื่องยนต์เรือของคนร้ายที่ใช้สำหรับประกอบอาชญากรรมดังกล่าว

องค์ประกอบของกฎหมายในเรื่องนี้มีดังนี้

- (1) ใช้กระแสไฟฟ้า
- (2) ทำการประมง
- (3) ในที่จับสัตว์น้ำ

คำว่า กระแสไฟฟ้านี้ ในกฎหมายไทยไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร เมื่อมีการลักทรัพย์แล้วจะมีความผิดฐานใด แต่อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 101 ได้บัญญัติไว้ว่า "สังหาริมทรัพย์หมายถึงกำลังแห่ง-

ธรรมชาติอันถือเอาได้” ฉะนั้น กระแสไฟฟ้าจึงน่าจะเป็นทรัพย์สินด้วย แต่ได้มีนักนิติ-
ศาสตร์บางท่านได้ให้ความเห็นว่า กระแสไฟฟ้าไม่ใช่ทรัพย์สิน แต่เป็นพลังงานอย่างหนึ่ง
เช่นเดียวกับพลังงานตามธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ความร้อนจากดวงอาทิตย์ เป็นต้น และ
ยังได้ให้ความเห็นว่ากระแสไฟฟ้าไม่ใช่วัตถุที่มีรูปร่างอีกด้วย¹⁵ แต่ก็มีนักนิติศาสตร์
บางท่านได้ให้คำอธิบายว่า กำลังแรงแห่งธรรมชาติหมายถึงปริมาณวัตถุที่มีรูปร่างตาม
ธรรมชาติที่ทำให้เกิดกำลัง เช่น ปริมาณไอน้ำ ปริมาณอิเล็กตรอนของกระแสไฟฟ้า
ข้อเตือนใจเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์เช่นนี้มีอยู่ว่า การลักลอบคักเอาวัตถุ เช่นกระแส-
ไฟฟ้าไปใช้โดยเจ้าของเขามีได้อนุญาต อาจเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้¹⁶

ความเห็นของท่าน นักนิติศาสตร์ทั้งสองนี้ตรงกันที่ว่ากระแสไฟฟ้าเป็นพลัง-
งานอย่างหนึ่ง อันพอที่จะพึงเป็นที่ยุติได้ หากมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถใช้ความรู้สึกลึกซึ้ง
ของสามัญชนทั่วไป เป็นเหตุผลสนับสนุนข้อวินิจฉัย

อย่างไรก็ตาม ได้มีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ 877/2501 ซึ่งวินิจฉัยโดย
ที่ประชุมใหญ่ว่า การลักกระแสไฟฟ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ ปัญหาต่าง ๆ ก็
คงจะยุติได้

ความจริงนั้น การทำการประมงหมายถึงการที่จะต้องกระทำในที่จับสัตว์น้ำ
อยู่แล้ว (ม. 4 (2)) ฉะนั้น ไม่น่าจะมีปัญหาที่ว่าในที่จับสัตว์น้ำเข้าไปอีก แต่เพื่อ
ตัดปัญหาข้อโต้เถียงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่า กระแสไฟฟ้าเป็นเครื่องมือทำการประมง

15 สมศักดิ์ สิงห์พันธุ์ คร. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา เล่ม 4 ตอนที่ 1
โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2515 หน้า 299

16 เสนีย์ ปราโมช มรว. กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน โรงพิมพ์ชัยฤทธิ 2497 หน้า 71

หรือไม่ อย่างหนึ่ง และการปล่อยกระแสไฟฟ้าลงในที่จับสัตว์น้ำนั้น เป็นการทำการประมงหรือไม่อีกอย่างหนึ่ง จึงได้บัญญัติคำว่า "ในที่จับสัตว์น้ำ" เข้าไว้ด้วย เมื่อรวมความแล้วคำว่ากระแสไฟฟ้าก็เห็นจะไม่พ้น ต้องปล่อยให้ความรู้สึกนึกคิดของสามัญชน เป็นเครื่องประกอบการวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องนี้¹⁷

* 1.3 ห้ามครอบครองสัตว์น้ำที่ได้มาโดยการกระทำความผิด (ม. 20 ทวิ)¹⁸

เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดฐานใช้ยาเบื่อเมาในที่จับสัตว์น้ำก็ดี หรือฐานทิ้งวัตถุใด ๆ ในลักษณะที่เป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำตามมาตรา 19 ก็ได้ หรือฐานใช้กระแสไฟฟ้าทำการประมงก็ดี หรือฐานใช้วัตถุระเบิดในที่จับสัตว์น้ำก็ดี นำสัตว์น้ำที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวออกขายสู่ตลาด และเพื่อตัดหนทางไม่ให้บุคคลผู้เห็นแก่ตัวเหล่านั้นประกอบอาชญากรรมอีกต่อไป กฎหมายจึงกำหนดมาตรการไม่ให้มิไว้ในครอบครองเพื่อการค้าซึ่งสัตว์น้ำโดยรู้ว่าได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 19 หรือมาตรา 20 อีก และเป็นที่น่าพอใจว่าผู้ซึ่งใช้วัตถุระเบิดในที่จับสัตว์น้ำก็ดี ผู้ใช้กระแสไฟฟ้าทำการประมงก็ดี ย่อมต้องนำสินค้าสัตว์น้ำออกขายสู่ตลาดเพื่อหาประโยชน์ตอบแทน

17 กฎหมายประมงฟิลิปปินส์ ฉบับที่ปรับปรุงใหม่เมื่อปี 1975 บัญญัติไว้ในมาตรา 3

(ค) ดังนี้

(d) Electro-fishing - Means the use of electricity generated by dry-cell batteries, electric generators or other sources of electric power to kill, stupefy, disable or render unconscious fish or fishery/aquatic products in both fresh and salt water areas.

18

กฎหมายการประมงเกาหลีมาตรา 53 ห้ามครอบครองหรือซื้อขายสัตว์น้ำ
ดังกล่าว

* ความในมาตรา 20 ทวิ นี้ ไม่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการประมง 2490 แต่ต่อมาเมื่อได้ใช้พระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2496 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 มีความว่า "มาตรา 20 ทวิ ห้ามมิให้บุคคลใดมีไว้ในครอบครองเพื่อค้าสัตว์น้ำ โดยรู้ว่าได้มาโดยกระทำความผิดตามมาตรา 20" ต่อมาเมื่อได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 105 แล้ว ได้เพิ่มข้อความอีกโดยเพิ่มคำว่าความผิดตามมาตรา 19 ไปด้วย ดังนี้ "มาตรา 20 ทวิ ห้ามมิให้บุคคลมีไว้ในครอบครองเพื่อการค้าสัตว์น้ำ โดยรู้ว่าได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 19 หรือมาตรา 20"

องค์ประกอบของมาตรานี้มีดังต่อไปนี้

- (1) โดยรู้อยู่แล้ว
- (2) ครอบครองสัตว์น้ำที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 19 หรือมาตรา 20
- (3) เพื่อการค้า

ความผิดตามมาตรานี้ต้องการเจตนาพิเศษ คือผู้กระทำความผิดจะต้องรู้ได้แก่ รู้สำนึกในขณะที่ทำการครอบครองสัตว์น้ำนั้นว่า สัตว์น้ำเหล่านั้นเป็นสัตว์น้ำที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 19 หรือมาตรา 20 ปัญหาที่ว่าประชาชนในชนบทนั้นจะทราบได้อย่างไรว่า ปลา หรือสัตว์น้ำที่ตนครอบครองนั้นเป็นสัตว์น้ำที่ได้มาโดยกระทำความผิด เช่น ถูกยาเบื่อเมาหรือใช้กระแสไฟฟ้า หรือจับโดยใช้วัตถุระเบิดในที่จับสัตว์น้ำ

โดยปกติผู้มีอาชีพในการซื้อขายสัตว์น้ำหรือปลานั้นมักจะมีความรู้เป็นพิเศษว่า ปลานั้นถูกจับโดยใช้วัตถุระเบิดหรือยาเบื่อเมา แต่เมื่อเป็นคดีชั้นศาลแล้วก็มักจะอ้างว่าไม่รู้ ซึ่งทำความลำบากในการนำสืบมาให้แก่เจ้าหน้าที่เป็นอันมาก สัตว์น้ำหรือปลาที่ถูกกระเบิดก็ดี ถูกยาเบื่อเมาก็มีลักษณะภายนอกพอจะสังเกตได้ทั้งที่ใกล้แล้ว-

มาแล้ว ส่วนปลาที่ถูกจับได้กระแสน้ำไฟฟ้ามันยากที่จะพิสูจน์ได้ ยิ่งปลาเหล่านี้ถูกแปรรูปไปในลักษณะต่าง ๆ เช่น ทำเป็นปลารมควัน (ปลาหย่าง) หรือปลาร้า เช่นนี้แล้วก็จะเกิดความยากลำบากในการพิสูจน์เป็นอย่างยิ่ง หรือในกรณีที่เป็นสัตว์น้ำสด เช่น ที่แม่น้ำแม่กลองเสียเน่าและเป็นพิษ เพราะโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำปลาตายลอยอยู่เป็นจำนวนมาก มีคนเก็บปลาเหล่านั้นไปขาย ก็มีความผิดตามมาตรานี้ด้วย แต่ขณะเดียวกันถ้าผู้เก็บสัตว์น้ำรู้อยู่แล้วว่า เป็นสัตว์น้ำที่ถูกกระเบิดก็ยังคงเก็บไว้ในความครอบครองเพื่อบริโภค ดังนี้ ก็ไม่มีความผิดเพราะยังไม่ครอบครองประกอบแห่งความผิด

ส่วนการครอบครองนั้น ไม่รวมถึงการเป็นเจ้าของหรือมีกรรมสิทธิ์ในสัตว์น้ำ การครอบครองอาจมีได้โดยครอบครองโดยตรงหรือโดยปริยาย เช่น ให้คนขายของหน้าร้านเฝ้าไว้ก็ได้ และการครอบครองนี้ต่างกับคำว่าสิทธิการครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะคำว่าครอบครองเป็นคำธรรมศาสตร์หมายถึงกิริยาเข้ายึดทรัพย์สิน¹⁹

องค์ประกอบที่สำคัญที่เกี่ยวกับความผิดในที่นี่ ก็คือการครอบครองนั้นจะต้องครอบครองเพื่อการค้า ถ้าครอบครองสัตว์น้ำที่ได้มาโดยการกระทำความผิดนั้นเพื่อบริโภคแล้ว ย่อมไม่มีความผิดตามมาตรานี้ ปัญหาที่มีว่า ครอบครองอย่างไรเป็นการครอบครองเพื่อการค้า การครอบครองเพื่อการค้านั้น ต้องดูความพฤติการณ์ของการกระทำ กล่าวคือ ถ้ามีปริมาณมาก ก็พอจะจัดว่าเป็นการค้าได้ ถ้ามีปริมาณน้อย

ก็พอจะจัดว่าครอบครองเพื่อบริโภค แต่จะดูเพียงปริมาณเห็นะยังไม่พอเพียง ต้องดูพฤติการณ์อย่างอื่นประกอบด้วย เช่น ได้ครอบครองไว้เพื่อผลประโยชน์เป็นมูลค่าหรือไม่อีกด้วย ดังนี้ เป็นต้น

คำว่ากรณานั้น ประมวลกฎหมายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 77 ความว่า "การคำหมายความว่าการประกอบธุรกิจ การพาณิชย์ การอุตสาหกรรม การเกษตร การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการให้บริการใด ๆ เพื่อหาประโยชน์อันมีมูลค่า" ²⁰

การที่กฎหมายใช้คำว่า "โดยรู้อยู่" ก็คือ "ครอบครองเพื่อการค้า" ก็คือนับว่าเป็นการเปิดช่องให้อาณาการประเภทนี้ยังมีโอกาสประกอบอาชญากรรมเช่นนี้ อยู่ต่อไป ควรจะได้แก้ไขลดข้อเสียใหม่ให้เหมาะสม โดยจะต้องคำนึงถึงว่าสัตว์น้ำที่มีพิษอยู่ในร่างกายนั้นแม้จะครอบครองเพื่อบริโภคก็ควรจะต้องมีความผิดด้วย

2. การอนุรักษ์โดยฝ่ายบริหาร โดยข้อเสนอแนะของนักวิชาการและนักบริหาร

2.1 การกำหนดขนาด และจำนวนอย่างสูงของสัตว์น้ำที่อนุญาตให้ทำการประมง (ม. 32)(6) ²¹

20 อารณ นารถคิลก ประมวลกฎหมาย พ.ศ. 2519 หน้า 112
โรงพิมพ์อักษรสาสน 2519

21 กฎหมายประมงออสเตรเลีย บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แต่รัฐมนตรีจะต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา (GAZETTE)
กฎหมายอังกฤษ ระบุว่าแม่พยายามจับปลาขนาดเล็กก็ผิด ตามมาตรา 3 แห่ง The Salmon and Freshwater Fishery Act. 1923 ส่วนพระราชบัญญัติ Sea (Conservation) Fisheries Act. 1973 นั้นให้อำนาจรัฐมนตรีประกาศกำหนดขนาดของสัตว์น้ำที่ให้อำนาจจับ ตามมาตรา 9

การกำหนดดังกล่าวนี้ เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อห้ามทำการประมงสัตว์น้ำขนาดเล็ก หรือขนาดที่อยู่ในวัยอ่อน ส่วนชนิดของสัตว์น้ำก็จะระบุลงไปว่าจะจะเป็นสัตว์น้ำชนิดใด เช่น ปลาหู เป็นต้น กฎหมายยังคงกำหนดจำนวนอย่างสูงของสัตว์น้ำที่ไม่ให้ทำการประมงด้วย กล่าวคือ ให้จับได้ไม่เกินจำนวนกว่าที่กำหนดไว้ หากเกินก็มีความผิดตามอนุมาตรานี้ด้วย

ความจริงมาตรการดังกล่าวนี้เป็นมาตรการที่สมบูรณ์ที่สุด แต่ปรากฏว่าในการปฏิบัตินั้นยังไม่ได้ใช้เต็มที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงานจำแนกประชากรสัตว์น้ำของเรายังไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์ถึงขั้นที่จะดำเนินการเช่นนั้นได้ อย่างไรก็ตามกรมประมงก็ได้นำมาตรการดังกล่าวมาใช้โดยเฉพาะเป็นบางกรณี โดยเฉพาะกำหนดไว้ในระยะเวลาที่ปลามีไข่ และปลาที่มีขนาดเล็กเท่านั้น ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปในส่วนที่ว่าด้วยการกำหนดฤดูปลามีไข่ และกำหนดเครื่องมือทำการประมงในฤดูปลามีไข่ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน

2.2 การห้ามมิให้ครอบครองสัตว์น้ำชนิดใดชนิดหนึ่ง (ม. 53)

มาตรา 53 ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 (เดิม) นั้น มีว่า ห้ามมิให้บุคคลใดทำอันตรายหรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งสัตว์น้ำหรือไข่ของสัตว์น้ำชนิดหนึ่งชนิดใดตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกา

ต่อมาได้แก้ไขโดยพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ 2) 2496 มาตรา 6 ความว่า "มาตรา 53 ห้ามมิให้บุคคลใดมีไว้ในครอบครอง เพื่อการค้า ซึ่งสัตว์น้ำหรือไข่ของสัตว์น้ำชนิดใดชนิดหนึ่งตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกา"

เหตุที่แก้ก็เพราะว่า คำว่าทำอันตรายนั้นมีความหมายเป็นการทำการประมงอยู่แล้ว และถ้อยคำตามมาตรา 32 ก็ให้อำนาจรัฐมนตรีประกาศได้ตาม (7) อยู่แล้ว

โดยไม่ต้องออกพระราชกฤษฎีกา จึงได้ตัดคำว่า ทำอันตรายออกและประกบกับในปี 2513 ปรากฏว่าได้มีผู้นำปลาปิรันยา (Piranha) หรือปลาคาร์บี (Caribe) (หรือที่เราเรียกว่าปลากินคน) ซึ่งเป็นปลาน้ำจืดในสกุล เซราซาลมัส (Serrasalmus) จากต่างประเทศมาในราชอาณาจักรหลายราย เพื่อจำหน่ายควย เพื่อเลี้ยงเป็นปลาประเภทสวยงาม เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation) ควย ปลาชนิดนี้มีแหล่งกำเนิดอยู่ในแม่น้ำอเมซอน ประเทศบราซิล เป็นปลาน้ำจืดรูปร่างคล้ายปลาแบนหรือปลาโลก แต่เป็นปลาที่มีพิษคม และมีนิสัยดุร้ายมาก อาศัยอยู่เป็นฝูง ชอบรวมกัดกินเนื้อมนุษย์และสัตว์ที่มีชีวิตทุกขนาดเป็นอาหาร เช่น โค กระบือ ม้า ที่ลงไปในแม่น้ำ ล่าคดองที่ปลาสวนอาศัยอยู่ กรมประมงพิจารณาเห็นว่า ถ้าปล่อยให้บุคคลมีปลาสวนชนิดนี้ไว้ในครอบครอง อาจมีการผสมขยายพันธุ์เพื่อจำหน่าย หรืออาจมีผู้นำไปปล่อยในแหล่งน้ำสาธารณะ ปลาสวนชนิดนี้ก็สามารถขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว เพราะถิ่นที่อยู่เดิมมีอุณหภูมิอยู่ในระดับเดียวกับประเทศไทย จึงอาจเป็นอันตรายต่อประชาชน สัตว์เลี้ยง และสัตว์เลี้ยงอย่างร้ายแรงได้

กฎหมายที่มีอยู่เดิมก็กำหนดห้ามมีไว้ในครอบครองเพื่อการค้าเท่านั้น หากมีไว้ดูเล่นเป็นการพักผ่อนหย่อนใจจะเอาผิดไม่ได้ ครั้นจะห้ามนำเข้าในราชอาณาจักรตามมาตรา 54 ก็ปรากฏว่าได้มีการนำสัตว์น้ำชนิดนี้เข้ามาในราชอาณาจักรเสียแล้ว ก่อนที่จะมีกฎหมายห้ามไว้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่มีทางใดที่จะกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการทำดังกล่าวดำได้ ฉะนั้น เพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะที่จะเกิดขึ้น ทางราชการจึงได้เสนอให้มีการออกพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 146 โดยมีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 พ.ศ. 2513 มาตรา 53 โดยได้กำหนดไว้ดังนี้ "มาตรา 53 ห้ามมิให้บุคคลใดมีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์น้ำชนิดหนึ่งชนิดใดตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกา เว้นแต่-

จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

บุคคลใดมีสัตว์น้ำดังกล่าวไว้ในครอบครองในวันที่พระราชกฤษฎีกาออกตามความในวรรคหนึ่งเริ่มใช้บังคับโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศให้นำสัตว์น้ำนั้นส่งมอบต่อเจ้าพนักงานกรมประมง กระทรวงเกษตรภายในกำหนดเวลานับแต่วันที่รัฐมนตรีประกาศ ในการนี้ให้กรมประมงพิจารณาสัตว์น้ำดังกล่าวตามสมควรให้แก่ผู้นำส่งมอบ"²²

ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาออกตามพระราชกำหนดดังกล่าว โดยกำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีการะบุสัตว์น้ำบางชนิดที่ห้ามมิให้มีไว้ในครอบครอง นำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือไปปล่อยในที่จับสัตว์น้ำ พ.ศ. 2513 มาตรา 3 ความว่า "ปลา-น้ำจืดที่มีชีวิตในสกุลเซราซาลมัส (Serrasalmus) และไข่ของปลาดังกล่าวเป็นสัตว์น้ำที่ห้ามมิให้มีไว้ในครอบครอง นำเข้ามาในราชอาณาจักร หรือนำไปปล่อยในที่จับสัตว์น้ำ"²³

หลังจากนั้น ได้มีพระราชบัญญัติโอนุมัติพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 พ.ศ. 2513 พ.ศ. 2513 เพื่อทำการอนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าวแล้ว²⁴

ต่อมากระทรวงเกษตรได้ประกาศให้ผู้มีปลาปิรันยา (Piranha) หรือปลาคาราบี (Caribe) ซึ่งเป็นปลาที่อยู่ในสกุลเซราซาลมัสไว้ในความครอบครอง

22 รก. เล่ม 87 ตอนที่ 27 30 มีนาคม 2513.

23 เล่มเดียวกัน ตอนที่เดียวกัน

24 รก. เล่ม 87 ตอนที่ 93 7 ตุลาคม 2513.

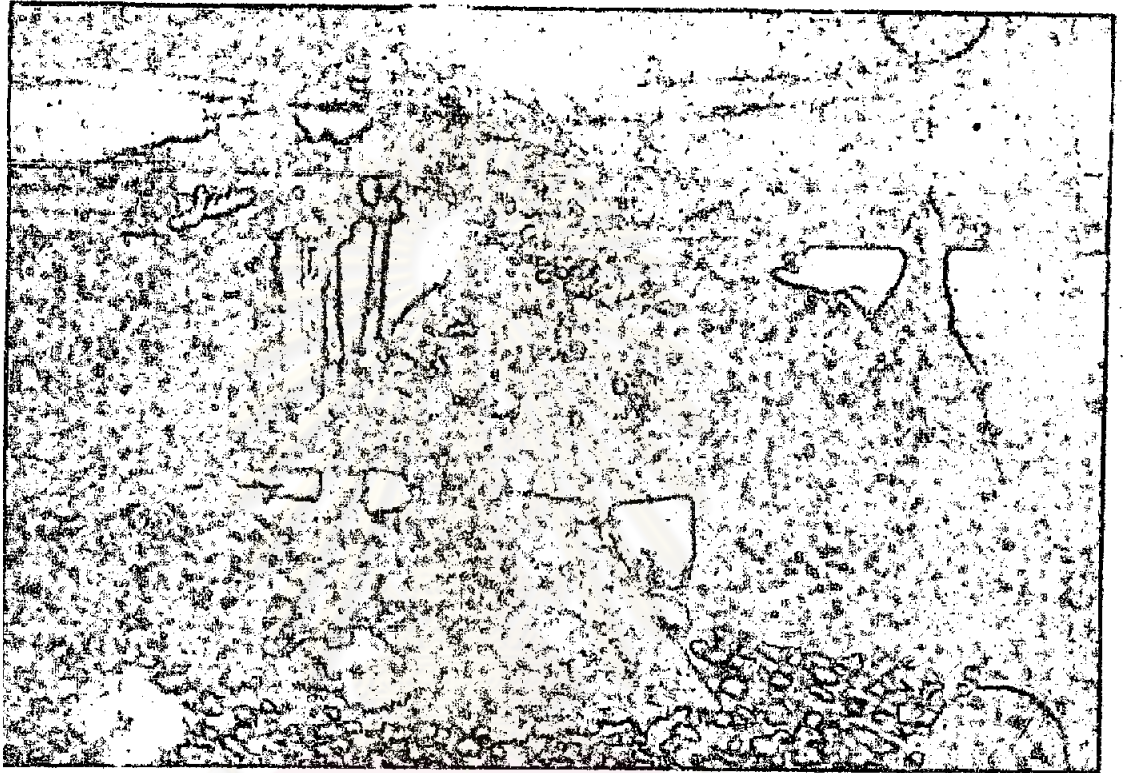
โดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่นำปลาดังกล่าวไปส่งมอบแก่เจ้าพนักงานกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันประกาศ (ประกาศวันที่ 30 มีนาคม 2513)

หลังจากได้มีประกาศแล้วปรากฏว่าได้มีประชาชนนำสัตว์น้ำชนิดนี้ ให้กรมประมงประมาณ 15 ราย เจ้าของไม่ได้คิดใจที่จะเรียกร้องเงินจากกรมประมง แต่อย่างใดเลย

บทบัญญัติมาตรานี้ เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์น้ำหนึ่งที่สำคัญ การได้ทันท่วงที และประสบผลสำเร็จอย่างงดงาม ต่อไปในอนาคตหากมีปัญหาเช่นนี้ เกิดขึ้น ทางราชการก็สามารถจะแก้ไขได้ทันท่วงทีเช่นเดียวกัน อนึ่ง พึงสังเกตว่า พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวนี้น่าจะห้ามเฉพาะสัตว์น้ำมีชีวิตและไข่ของสัตว์น้ำดังกล่าว ส่วน สัตว์น้ำที่ตายแล้วไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชกฤษฎีกานี้

โทษของการฝ่าฝืนมาตรา 53 นี้ ไม่ได้แก้ไขไว้ด้วย ฉะนั้นคงมีโทษตาม พระราชบัญญัติการประมงฉบับ (เดิม) พ.ศ. 2490 คือ หากมีสัตว์น้ำ (ปลาปิ่นยา) ดังกล่าวไว้ในครอบครองจะต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อย หรือจำคุกไม่เกิน หนึ่งเดือนหรือทั้งจำทั้งปรับตามความในมาตรา 61 เท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงอันตราย ที่ร้ายแรงอันเกิดจากปลาปิ่นยาดังกล่าวชขายมาแล้วนี้จะเห็นว่า คงจะไม่คุ้มกับโทษที่ผู้ ฝ่าฝืนจะได้รับเลย ควรจะได้มีการแก้ไขโทษเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย

(โปรดดูรูปปลาปิ่นยา ภาพที่ 12)

ปลาปิรันยา มีชื่ออื่นว่า "ปิรันยาแดง" คาริบี หรือปลากินคน มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Serrasalmus nattereri (Kner.) ตรงกับชื่อภาษาโปรตุเกสว่า Piranha เป็นสัตว์อาศัยอยู่ในน่านน้ำจืด

ลำตัวแบน หน้าสั้น กะโหลกหัวโค้งมน ขากรรไกรดางใหญ่ แข็ง และยื่นออกมาข้างหน้า ปากกว้าง ฟันรูปสามเหลี่ยมแหลมคม เกิดเล็กละเอียด บริเวณส่วนหัวไม่มีเกล็ด สันท้องมีลักษณะเป็นฟันเลื่อย มีครีบหลัง 2 ครีบ ด้านหลังของลำตัวมีสีคล้ำ ท้องมีสีน้ำตาลอ่อน มีจุดขาวเป็นเงาตามลำตัว สันท้อง และที่ครีบท้อง

ต้นกำเนิดคอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนืออเมริกาใต้

2.3 การห้ามนำสัตว์น้ำบางชนิดเข้ามาในราชอาณาจักร (มาตรา 54)²⁵

สัตว์น้ำบางชนิดที่ได้ถูกนำเข้ามาในราชอาณาจักร ได้นำเชื้อโรคบางชนิดเข้ามาด้วย และโรคนี้ก็สามารถแพร่เชื้อและเป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำ ที่มีอยู่ในเมืองเราได้ ทำให้สัตว์น้ำไม่เจริญเติบโต และในที่สุดก็จะตาย อันจะมีผลทำให้ประชาชนขาดแคลนอาหารประเภทสัตว์น้ำด้วย

การกำหนดมิให้นำสัตว์น้ำชนิดใดเข้ามาในราชอาณาจักรนั้น จะต้องกระทำโดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกา ระบุชื่อและชนิดของสัตว์น้ำไว้ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 54

เท่าที่ผ่านมา นั้น ได้เคยมีพระราชกฤษฎีกาห้ามมิให้นำปลาน้ำจืดบางชนิดเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2496 กำหนดไว้ในมาตรา 3 ความว่า "ห้ามมิให้บุคคลใดนำปลาที่มีชีวิตในตระกูลค้ำฟ เข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่"²⁶

ทั้งนี้ เนื่องจากในขณะนั้นปรากฏว่าได้มีเอกชนสั่งพันธุ์ปลาจีนในตระกูลค้ำฟที่มีชีวิตมาจากต่างประเทศ เข้ามาทำการเพาะเลี้ยงในประเทศไทยมากยิ่งขึ้นและปลาที่นำมานั้น นำเชื้อโรคบางชนิดที่เป็นภัยแก่การเลี้ยงปลาเข้ามาด้วย เช่น โรคหนอนสมอ Anchor Worm โรคครา หรือโรคพยาธิเส้นไหม Cotton Wool Disease (Saprolegnia) พวกเห็บ Fish Louse (*Argulus* sp.) เมื่อประชาชนนำพันธุ์ปลาเหล่านี้เข้ามาในประเทศไทยแล้ว ก็จะนำไปเลี้ยงกันตามสถานที่ต่าง ๆ

²⁵ กฎหมายประมงเคนยา มาตรา 7 ให้อำนาจรัฐมนตรีประกาศ

²⁶ รก. เล่ม 70 ตอนที่ 76 8 ธันวาคม พ.ศ. 2496.

ทั่วราชอาณาจักรทำให้โรคเหล่านี้ระบาดออกไปอย่างแพร่หลาย โรคหนองสนมนี้มีลักษณะเหมือนสมอเรือ มักจะเกาะกินอยู่กับปลาน้ำจืดที่มีเกล็ด ทำให้ลำตัวมีบาดแผล ไม่เจริญเติบโต ผอม มีโลหิตแดงน้อย ในที่สุดก็จะตาย วิธีกำจัดโรคหนองสนม นั้น ชาวบ้านทั่ว ๆ ไปมักจะใช้ต่างหับทิม เกลือแกง คลอรีน ทำลายตัวอ่อนของหนองสนม ซึ่งก็ใช้ได้ผลพอสมควร สำหรับโรคเห็บนั้น เป็นพยาธิของปลาชนิดหนึ่ง เมื่อเกิดระบาดแล้วจะทำให้ปลาตายลงเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำ และทำลายผลประโยชน์ของนักเลี้ยงปลาเป็นอย่างมาก

นอกจากการห้ามนำสัตว์น้ำในตระกูลค้ำฟเข้ามาในราชอาณาจักรนี้แล้ว ทางกรมประมงยังได้ห้ามนำปลาบิรันยา หรือปลาคาริบี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 2.2

ข้อยกเว้นที่ทำให้การกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดก็ได้ แต่จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

2.4 การห้ามนำสัตว์น้ำบางชนิดไปปล่อยในที่จับสัตว์น้ำ (มาตรา 55)²⁷

การห้ามมิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งนำสัตว์น้ำชนิดใดชนิดหนึ่งไปปล่อยในที่จับสัตว์น้ำแห่งหนึ่งแห่งใดนี้ จะต้องกระทำโดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกากำหนดชื่อและชนิดของสัตว์น้ำเหล่านั้นด้วย

ในทางปฏิบัตินั้นนักวิชาการประมง จะเป็นผู้ป้อนข้อมูลให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมาย โดยจะต้องทำการศึกษาเกี่ยวกับสัตว์น้ำชนิดนั้น ๆ ว่าเมื่อได้นำสัตว์น้ำชนิด-

ดังกล่าวไปปล่อยในที่จับสัตว์น้ำ และจะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำประเภทอื่น ๆ หรือสัตว์หรือพืชน้ำอื่น หรือเป็นการทำลายระบบนิเวศน์วิทยาของสัตว์น้ำเป็นต้น ซึ่งบางครั้งสัตว์น้ำที่จะนำไปปล่อยนั้นอาจมีเชื้อโรคของสัตว์น้ำอยู่ด้วย อันอาจจะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำอื่น ๆ ด้วย

ตั้งแต่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว ตั้งแต่ปี 2490 เป็นต้นมา จนกระทั่งบัดนี้ ยังไม่ปรากฏว่ามีพระราชกฤษฎีกากำหนดห้ามนำสัตว์น้ำชนิดหนึ่งชนิดใดไปปล่อยในที่จับสัตว์น้ำเลย คงมีแต่พระราชกฤษฎีการะบุนชื่อสัตว์น้ำบางชนิดที่ห้ามมิให้มิไว้ในครอบครอง นำเข้าในราชอาณาจักร หรือนำไปปล่อยในที่จับสัตว์น้ำ พ.ศ. 2513 ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 2.2

2.5 การห้ามทำการประมงสัตว์น้ำบางชนิด (ม. 32 (7))

2.5.1 กำหนดมิให้ทำการประมงสัตว์น้ำบางชนิดโดยเค็ดขาด

การกำหนดดังกล่าวนี้เป็นการห้ามทำการประมงสัตว์น้ำบางชนิดโดยเค็ดขาด ทั้งนี้ก็โดยที่ไคพิจารณาเห็นว่า หากปล่อยให้ทำการประมงต่อไปแล้ว สัตว์น้ำดังกล่าวนี้ก็จะต่งสูญพันธุ์ไปในที่สุด และสัตว์น้ำที่กำหนดไว้ก็มักจะเป็นสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหรือมีจำนวนน้อยมาก และนำติดตามศึกษาเป็นอย่างยิ่ง มีดังนี้

(1) ปลาพะยูน (Dugong, sea cow, siren) หรือหมูน้ำ หรือวัวน้ำ มีซากอยู่ในหินประมาณ 50 ล้านปีมาแล้ว มีผู้รู้จักกันมานาน มีรูปร่างเป็นปลาอยู่ในน้ำ ไม่มีใบหู มีฟันสำหรับบดเคี้ยวเอื้องอย่างวิว กินอาหารจุ เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ออกลูกครั้งละ 1 ตัว ซากูหน้าเป็นครีบ ลักษณะคล้ายใบพาย ไม่มีซากูหลัง ต้องหายใจบนผิวน้ำ ทุก ๆ 5-8 นาที เป็นสัตว์น้ำเมืองร้อน อาศัยตามชายฝั่งและบริเวณปากแม่น้ำ อยู่ใต้งน้ำจืดและทะเล เป็นสัตว์ที่เลี้ยงเชื่องไม่ดุร้าย มีเขี้ยว ไม่กินเนื้อ

ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ สายตาสั้น กินพืชที่ขุ่นน้ำ มีนิสัยรักลูก มีผู้พบในอ่าวไทยบริเวณ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และทางค้ำมหาสมุทรอินเดียที่จังหวัดภูเก็ต และสตูล เมื่อปี
2508 จับได้โดยติดอวนลอยขึ้นมาและตายเสียก่อนที่บริเวณเกาะยาวจังหวัดพังงา
ตัวยาว 3 เมตรหนักประมาณ 250 กิโลกรัม²⁸ เมื่อก่อนนี้ชาวประมงภาคใต้
เคยทำสายปืดะหลายสิบตัว

เนื้อของปลาพะยูนนั้นมีโปรตีนและคุณภาพสูง อร่อย ประชาชนนิยมบริโภค
เป็นอันมากเหมือนกับเนื้อหมูหรือเนื้อวัว จึงเรียกกันว่าหมูน้ำบ้าง วัวน้ำบ้าง ชาว
ลังกาเคยใช้เนื้อปลาพะยูนมาทำเป็นจีน ๆ ทำเค็มตากแห้ง

เนื่องจากปลาพะยูนชอบโผล่ขึ้นพ้นน้ำและมีกิริยาอาการคล้ายกับคนในขณะ
อุมลุกให้กินนมในขณะที่ปลาพะยูนให้นมลูก เมื่อมีผู้พบเห็นก็เล่าลือกันต่อไป ทำให้ก่อ
กำเนิดเรื่อง "เงือก" ขึ้น แม้เงือกในเรื่องพระอภัยมณีก็มาจากปลาพะยูนนี้เอง²⁹

นักวิชาการประมง ได้กล่าวว่ปลาพะยูนมี 2 ชนิด คือชนิดที่เรียกว่า
Halicore อย่างหนึ่ง ซึ่งนิยมค้าเล็ก บนหลังมีสีเทาปนแดง ห่องสีขาวนวล อีกชนิด
หนึ่งเรียกว่า "Manatee" อยู่ในสกุล Teichechus ตัวยาว 2.70 เมตร ถึง
3.90 เมตร จมูกทู่และสั้นกว่า Halicore ริมฝีปากบนมีรอยผ่าออกเป็น 2 ซีก
เพื่อใช้ขบขุมหญ้าเป็นอาหาร ตัวผู้มีเขี้ยวเหมือน Halicore แต่ไม่ใหญ่เท่าตัวเมียมี
สีน้ำตาลแกหรือดำ หนักหนาและย่น ชนิดที่มีผู้พบในประเทศไทย คือชนิด Halicore

28 พูนศักดิ์ แก้วนุกุล หมูน้ำหรือลูกอง วารสารการประมง เล่ม 1 ปีที่ 19
มกราคม 2509 หน้า 85

29 จินดา เทียมเมธ ศาสตราจารย์ ชลสมบัติของไทย (โรเนียว) หน้า 107

เนื่องจากสัตว์น้ำชนิดนี้เป็นสัตว์น้ำที่นับวันจะสูญพันธุ์ ทางราชการจึงได้สงวนไว้โดยใช้
มาตรการคุ้มครองแล้ว

(2) เตาทะเล   เตาทะเลหรือกระทะเลมีลักษณะคล้ายคลึงกัน   เตาที่พบ
แล้วในน่านน้ำของไทยมี 5 ชนิด คือ

(1) เตาทะเลเพื่อง (Leather back turtle) เป็นเตาที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีกระดองอ่อน ลักษณะเหมือนลูกมะเพื่องผ่าซีก เคยมีผู้พบล่าตัวยาวถึง
2.20 เมตร ไซ้ขนาดใหญ่กว่าลูกเทนนิส มีชุกชุมในบริเวณแถบชายทะเลคาน-
มหาสมุทรอินเดีย ในเวลาคลื่นลมสงบจะลอยตัวขึ้นมาพักผ่อนอยู่บนผิวน้ำทะเล

(2) เตาตนุ (Green turtle) มีกระดองบนหลังแข็ง มีเกล็ด
หลังข้างละ 4 แผ่น เกล็ดบนหลังทุกแผ่นเรียงขอบตอขอบเหมือนแผ่นกระเบื้องปูพื้น
ประสานกันแน่นแน่นแข็งแรง มีสีของส่วนบนคานหลังเป็นสีดำปนเขียวอ่อน ปากท
ไม่งุ้ม ไซ้มีขนาดเล็กกว่าลูกปิงปอง และโตกว่าไซ้กระทะเลเล็กน้อย มีชุกชุมใน
อ่าวไทยบริเวณเกาะครามและเกาะกระ คนพบในบริเวณมหาสมุทรอินเดียบาง
เหมือนกัน

(3) เตากระ (Hawkbill turtle) มีลักษณะคล้ายคลึงกับ
เตาตนุ คือ กระดองแข็งมีเกล็ดหลังกลางข้างละ 4 แผ่น แต่เกล็ดเตากระซ้อนกัน
เป็นชั้น ๆ เหมือนกระเบื้องมุงหลังคา ส่วนบนของหลังมีสีดำอมเหลืองอ่อน ปากอ-
งุ้ม จงอยปากเหมือนนกแก้ว ไม่มีฟัน เตาหน้าเป็นแผ่นใหญ่คล้ายใบพาย มีชุกชุมใน
บริเวณเกาะครามและเกาะกระ แต่ก็มีผู้พบในบริเวณชายทะเลคานมหาสมุทรอินเดีย

(4) เตาตาแดง (Logger - head turtle) มีรูปร่างคล้าย
เตาตนุ คือกระดองแข็งแต่มีเกล็ดกลางข้างละ 4 แผ่น และคอยาวมากกว่า มีชุกชุม
ในชายฝั่งทะเลแถบมหาสมุทรอินเดีย

(5) เต่าหญ้า (Ridley turtle) มีลักษณะคล้ายเต่าตนุ คือ กระจกแข็งแต่มีเกล็ดกลางข้างละ 6 แผ่นขึ้นไป ปากงุ้ม กระจกจะเรียกว่า มีเกล็ดหลังข้างละ 6 ชิ้นขึ้นไป มีชุกชุมในบริเวณชายทะเลด้านมหาสมุทรอินเดีย

เต่าหรือกระทะเลจะวางไข่ตลอดปี และจะไข่ตามบริเวณหาดทรายที่สงบเงียบไม่มีอะไรมารบกวน ถ้าพบว่ามีผู้คนพลุกพล่านหรือมีบ้านเรือนแล้ว ก็จะคลานซ่อนตัวลงชายทะเล ก่อนออกไข่จะชุกหลุม เมื่อไข่เสร็จแล้วก็จะกลบ และเกลี่ยทรายแห้ง ๆ ทับหลุมเพื่อพรางตาแล้วคลานลงทะเลไป

แม่เต่าไม่ต้องฟักไข่เอง แต่จะฟักตัวโดยอาศัยความร้อนของดวงอาทิตย์ ไข่เต่าจะฟักเป็นตัวภายในเวลาประมาณ 45 - 50 วัน ส่วนชนิดอื่น ๆ ประมาณ 50-60 วัน³⁰

ไข่เต่าทะเลทั้ง 5 ชนิดนี้ เป็นที่นิยมของคนไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งเราเรียกกันว่าไข่จะละเมียด ชื่อขายกันในราคาแพงมาก เต่าหนึ่งตัวจะออกไข่ได้ประมาณปีละ 300 ถึง 500 ฟอง จะได้เงินค่าขายประมาณ 1,000 บาทต่อแม่เต่า 1 ตัว เนื้อเต่าตนุและเต่าหญ้าก็ยังใช้ทำซุปได้อีกด้วย กระจกเต่าก็ใช้ทำเครื่องประดับและของใช้ต่าง ๆ ได้อีก น้ำมันของเต่าก็ทำเครื่องสำอางได้ หนังเต่ายังใช้ฟอกทำกระเป๋าก็ได้ รวมความแล้วเต่าทะเลใช้ประโยชน์ได้เกือบตลอดทุกส่วน

เป็นที่แน่นอนว่าเต่ากำลังจะสูญพันธุ์ไปในไม่ช้านี้ เพราะปรากฏว่าได้คิดอวนลากขึ้นมาเป็นจำนวนมาก แม้การกระทำดังกล่าวจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายก็ตาม แต่ก็ยากที่จะควบคุมได้ ทางแก้เฉพาะหน้าในเรื่องนี้ก็คือกรมประมงได้ประกาศให้

30 มนุญเลิศ ผาสุก มาเลี้ยงเต่ากันเถอะ วารสารการประมง ปีที่ 28

ว่าประมุขชายหากเพื่อให้ผู้ว่าประมุขได้เก็บไข่เต่า โดยให้เงินอุดหนุนตอบแทนรัฐและ
ต้องเพาะพันธุ์เต่าส่งให้กับเจ้าหน้าที่ของกรมประมงที่ศูนย์ชีววิทยาทางทะเลภูเก็ต เพื่อ
ปล่อยลงทะเล โดยเฉพาะที่จังหวัดพังงาได้กำหนดให้ปล่อยเต่าปีละ 6,280 ตัว (พ.ศ.
2515-2521) หากเพาะเต่าไม่ได้ตามกำหนดจะต้องถูกปรับตัวละ 10 บาท ซึ่งถ้าหากว่า
การดำเนินการดังกล่าวนี้บรรลุผลสำเร็จ รวมทั้งได้มีการติดตามผลการรอดตาย และ
ศึกษาชีวประวัติอย่างใกล้ชิดแล้ว เชื่อว่าจะมีปริมาณมากทีเดียว

ทางกระยะยาวนั้น กรมประมงควรจะได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งฟาร์ม
ในบริเวณริมทะเลเหมือนกับที่มีฟาร์มจระเข้ในปัจจุบันนี้

สำหรับเกาะครามซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่จังหวัดชลบุรีนั้น ก็เป็นที่ซึ่งมีแหล่งวางไข่
ของเต่าทะเลที่สำคัญอีกเกาะหนึ่ง แต่เนื่องจากเกาะดังกล่าวตั้งอยู่ในเขตทหารเรือ
กรมประมงจึงมอบให้กองทัพเรือเป็นผู้รับผิดชอบและเก็บฟองเต่าและกระทะเลโดยมี
เงื่อนไขบางประการ เช่น ต้องเพาะพันธุ์เต่าและปล่อยลงในทะเลตามจำนวนที่ได้
กำหนดไว้ ต้องป้องกันมิให้ผู้ใดมาทำอันตรายแก่เต่าที่จะขึ้นหาดทรายเพื่อวางไข่
เป็นต้น (โปรดดูภาพสัตว์น้ำที่ทางราชการได้ประกาศอนุรักษ์โดยห้ามทำการประมง
โดยเด็ดขาด ภาพที่ 13)

2.5.2 สัตว์น้ำที่ห้ามทำการประมงโดยเด็ดขาดภายในบริเวณที่จับสัตว์น้ำ ที่ได้กำหนดไว้

ปะการัง เป็นสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง มีหลายประเภท บางประเภทเคลื่อนที่ไป
มาได้ บางประเภทเกาะตรึงติดอยู่กับที่ แหล่งที่อยู่มักจะอยู่ในทะเลบริเวณที่สะอาด
และมีออกซิเจนละลายอยู่มากพอสมควร

(โปรดดูภาพที่ 14)

ภาพที่ 13

สัตว์น้ำที่หายากในประเทศไทยโดยเกิดจาก

1. เต่าทะเลท้อง

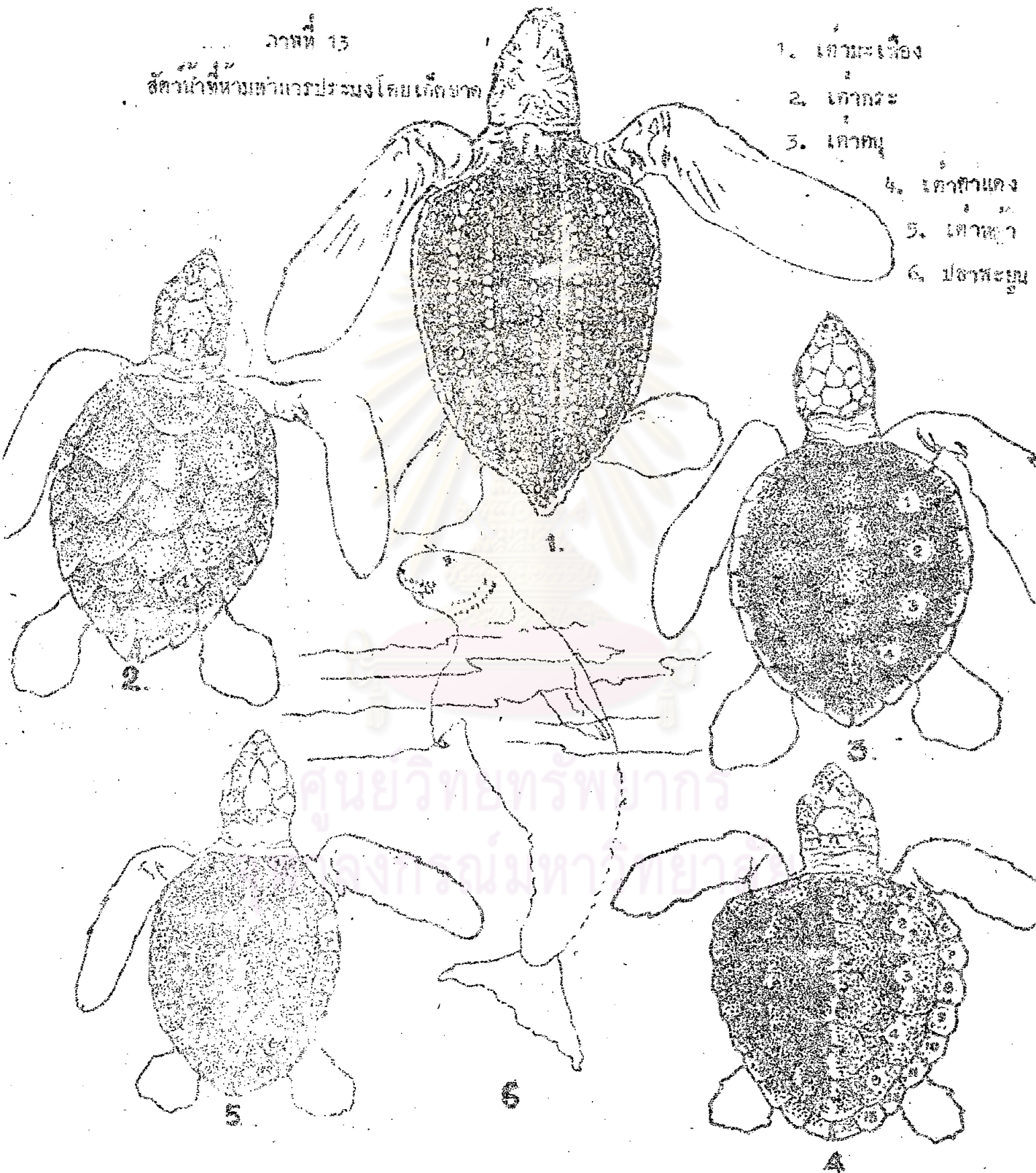
2. เต่ากระ

3. เต่ามู

4. เต่าสามแดง

5. เต่าดำ

6. ปลาพะยูน

ศูนย์วิทยุโทรคมนาคม
กรมการขนส่งทางบก

ภาพที่ 14

ปะการัง

เนื่องจากปะการังเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามซึ่งธรรมชาติประทานมาให้
 หึ่งเป็นที่ลึกลับตาแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง แหล่งที่มีปะการังที่สวยงามที่สุดในอ่าวไทย
 ก็คือบริเวณรอบ ๆ เกาะเต่า และเกาะทางเต่า ใกล้กับกิ่งอำเภอเกาะพะงัน อำเภอ
 เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี น้ำทะเลบริเวณนี้ใสสะอาดและปรากฏว่าใต้น้ำมีทัศนวิ
 ญณ์ไปท่องเที่ยวด้วยกันเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ก็ยังปรากฏว่ามีผู้เห็นแก่ตัวเก็บปะการัง
 ไปไว้ในความครอบครอง และส่งเป็นสินค้าออกนอกประเทศอีกด้วย เหตุนี้ ทางราชการ
 จึงกำหนดมาตรการการอนุรักษ์ โดยประกาศห้ามทำการประมงปะการัง หรือหินปะการัง ทุก
 ชนิดและทุกขนาด ในบริเวณรอบ ๆ เกาะเต่า หรือเกาะทางเต่า ภายในระยะ 3,000
 เมตร นับจากขอบน้ำชายฝั่งของเกาะขณะทำการประมงโดยเด็ดขาด นอกจากนี้แล้วยัง

ได้ห้ามมิให้ใช้เครื่องมือทำการประมงทุกชนิดและทุกขนาดทำการประมงในบริเวณ
ดังกล่าวอีกด้วย เว้นแต่การกระทำเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการของพนักงานเจ้า-
หน้าที่ และได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมประมงเป็นหนังสือเท่านั้น หรือเว้นแต่การ
ทำการประมงในบริเวณเก่านั้น ด้วยเครื่องมือเบ็ดราว หรือเครื่องมืออวนลอย
หรือลอมทะเล เท่านั้น³¹

2.6 การกำหนดฤดูปลาที่มีไข่และวางไข่เลี้ยงลูก กำหนดเครื่องมือที่ใช้และ-
กำหนดวิธีทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำใด ๆ ในฤดูดังกล่าว (ม. 32)³²

การกำหนดฤดูปลาที่มีไข่และวางไข่เลี้ยงลูกนี้เป็นวิธีการสำคัญเกี่ยวกับ
การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ เพราะสัตว์น้ำเป็นทรัพยากรที่สามารถเพิ่มขึ้นมาได้
ได้ และโดยเฉพาะหากมีการจัดใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้อง (Resource manage-
ment) ทางราชการได้กำหนดไว้เป็น 2 ประเภทดังนี้

ก. ในน่านน้ำจืด

ในน่านน้ำจืดนั้น เมื่อถึงฤดูฝนน้ำจะหลากเข้าไปในท้องทุ่งที่ราบลุ่ม
ต่าง ๆ บางแห่งจะท่วมนานถึง 4 เดือน ซึ่งชาวบ้านเรียกฤดูดังกล่าวว่า "ฤดูน้ำแดง"
สัตว์น้ำก็จะเข้าไปหาอาหารต่าง ๆ ในบริเวณเหล่านั้น และไข่เป็นแหล่งวางไข่ และ
เลี้ยงตัวในวัยอ่อน บางส่วนจะถูกชาวประมงจับ และบางส่วนไคหลงเหลืออยู่ ครั้นน้ำ
ลดลงสัตว์น้ำจะไหลตามน้ำมาอยู่ในบริเวณแหล่งน้ำต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง

³¹ ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 13 มกราคม 2519

³² กฎหมายประมงอังกฤษกำหนดว่า ถ้าในฤดูปลามีไข่ห้ามค้าขายไข่ปลาเทร้า
โดยเด็ดขาด
กฎหมายประมงเกาหลีระบุไว้ในมาตรา 54

บึงต่าง ๆ อาหารของสัตว์น้ำเหล่านั้นก็ไหลตามลงมาในบริเวณดังกล่าวด้วย ในที่สุด สัตว์น้ำก็จะมีขนาดตามที่ตลาดต้องการ ก่อให้เกิดอาหาร และอาชีพแก่ประชาชนผู้อยู่ในชนบททั่วไป ส่วนที่รอดจากการถูกจับ ก็จะเลี้ยงตัวจนโตพอที่จะเป็นพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์ต่อไปอีก หมุนเวียนเช่นนี้ตลอดไป

ฉะนั้น การกำหนดห้ามทำการประมงในฤดูที่ปลามีไข่ จึงเป็นการอนุรักษ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง ตามพระราชบัญญัติอากรคนำ ร.ศ. 120 ซึ่งได้ยกเลิกไปแล้วนั้น ก็ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 14 ความว่า " เมื่อนำเซาหุงเป็นระคุปลาไข่ ห้ามมิให้ใครใช้เครื่องมือหรือซอนปลา คือ แห อวน ซอน เป็นต้น หรือเครื่องมือแทงฟันสัตว์น้ำ เช่น ฉมวก เป็นต้น ในที่น้ำนิ่ง ซึ่งเป็นปลาอาศัยไข่ ให้เสนาบดีที่มีอำนาจจะกำหนดวันห้ามตามควรแก่ท้องที่³³ และในปัจจุบันนี้ทางราชการจึงได้ประกาศกำหนดฤดูที่ปลา มีไข่ และกำหนดชนิด ขนาด และวิธีใช้เครื่องมือทำการประมงในฤดูดังกล่าว โดยกำหนดตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม ถึงวันที่ 15 กันยายน ของทุกปี รวม 4 เดือน³⁴ โดยอาศัยมาตรการตามมาตรา 31 (5)

ในการประกาศกำหนดฤดูดังกล่าวแล้วยังได้ห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมือทำการประมงด้วยวิธีใด ๆ ในน่านน้ำจืดเด็ดขาด เว้นแต่

1. ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือทำการประมงตามชนิด ขนาด และวิธีใช้ดังต่อไปนี้

ก. เบ็ดทุกชนิด เว้นแต่เบ็ดราว

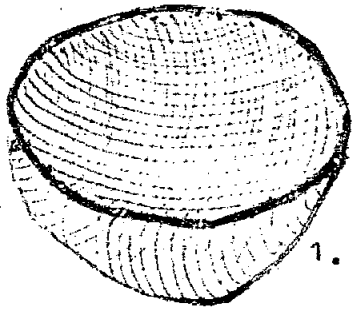
ข. ตะแกรง สวิง ซอน ยอ และชนาง ซึ่งมีปากกว้างไม่เกิน 2 เมตร

33 เสถียร วิชยลักษณ์ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 18 พ.ศ. 2478
โรงพิมพ์เดลิแมล หน้า 258

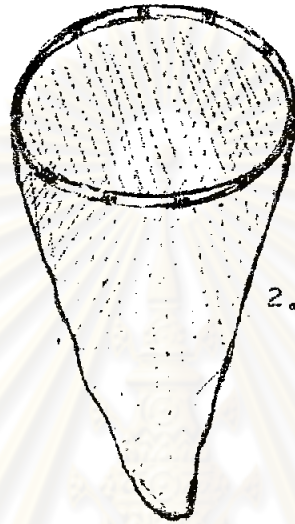
34 ประกาศกระทรวงเกษตร ลงวันที่ 17 เมษายน 2507

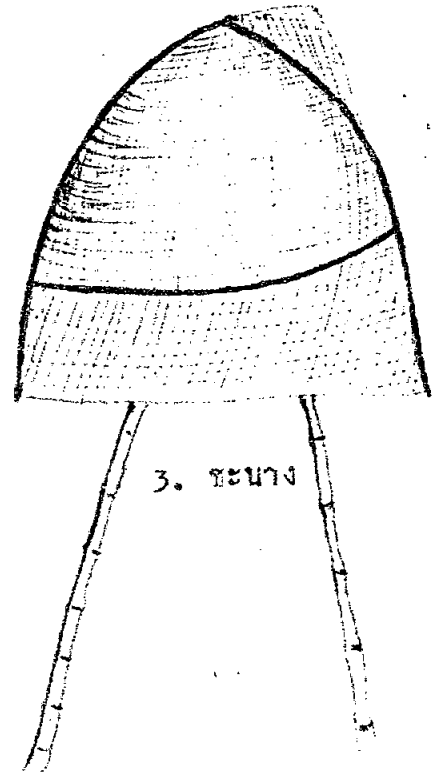
ภาพที่ 15
เครื่องมือที่อนุภาคไข่อยู่ในถุงที่มีใบ
ปากกว้างไม่เกิน 2 เมตร

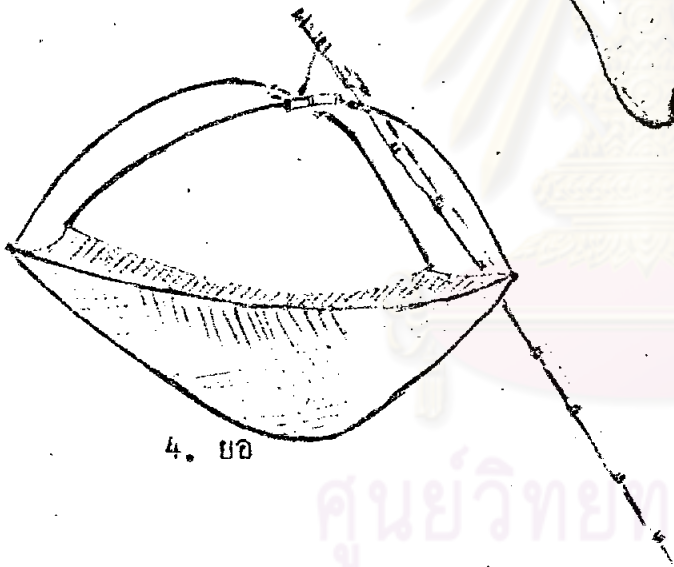
1. ตะแกรง

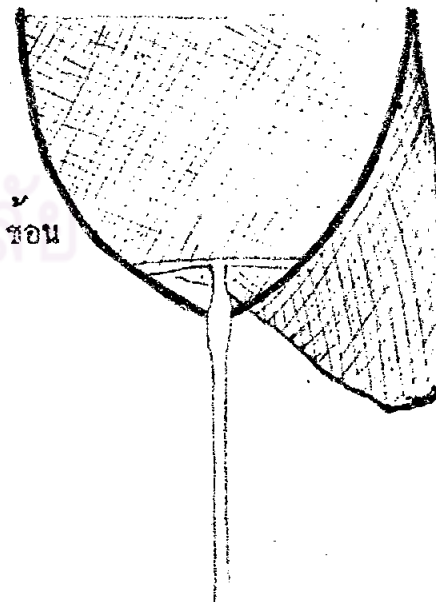
2. สaringan

3. ตะขาง

4. บ่อ

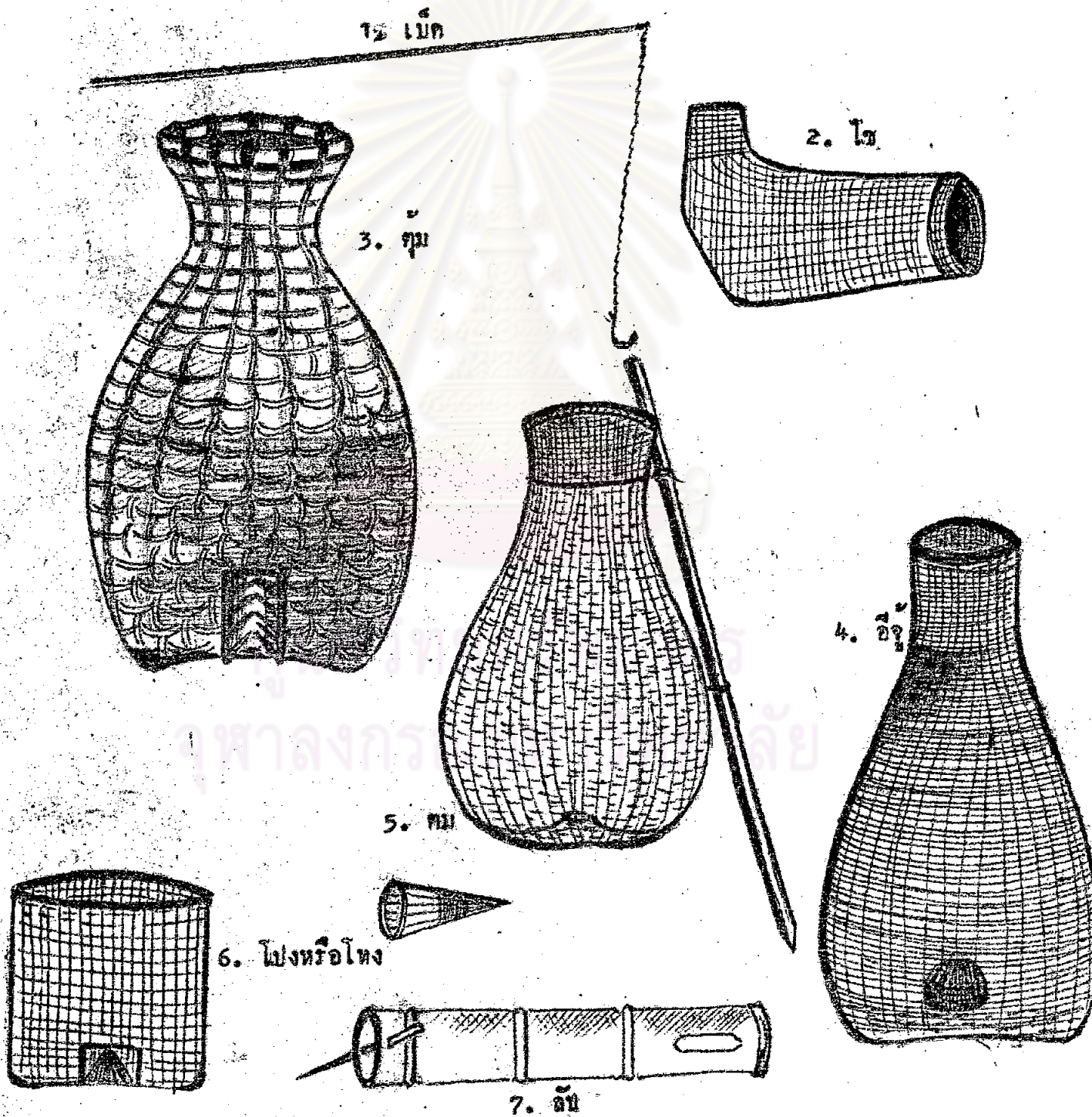

5. ขอน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 16

เครื่องมือที่อนุชากไหไว้ในตุ๊กที่ปอามิไซ

ค. ไช้ คุ้ม อีจู้ ลัน โปง และโทง เครื่องมือดังกล่าวให้ห้ามทำการ
ประมงด้วยวิธีประคา ตั้งแต่สามเครื่องมือขึ้นไป

(โปรดดูภาพที่ 15 และภาพที่ 16)

2. ทำการประมงในมอเล็ยงส์ตัวน้ำ

3. ทำการประมงเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการก็ดี การรวบรวมลูกสัตว์น้ำ
หรือสัตว์น้ำในวัยอ่อน เพื่อประสงค์ในการเพาะเลี้ยงก็ดี ย่อมทำได้ ทั้งนี้โดยได้รับ
อนุญาตจากอธิบดีกรมประมงเป็นหนังสือ

การประกาศกำหนดฤดูปลามีไช้ นั้นว่าทางราชการประกาศใช้ได้เหมาะสม
และถูกต้องที่สุด โดยเฉพาะทางภาคกลางนั้น ปลาส่วนมากจะวางไข่ในระยะนี้ เช่น
ปลาช่อน (Ophicephalus striatus) ก็ปรากฏว่า ได้มีการวางไข่ตั้งแต่เดือน
พฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม และในเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคม จะพบไข่ปลาช่อน
มากที่สุด³⁵ ส่วนปลากระโท (Catlacarpio siamensis Boulenger) ซึ่งมี
ถิ่นอาศัยอยู่ในภาคกลางก็ไข่ในระยะตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายนเช่นกัน
ส่วนกุ้งก้ามกรามนั้น จะวางไข่ในระยะเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม สำหรับ
ภาคใต้นั้น ปรากฏว่า ฤดูฝนได้เริ่มตั้งแต่ประมาณเดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป ปลา-
น้ำจืดจึงเริ่มวางไข่ในระยะเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะกุ้งก้ามกรามนั้นจะวางไข่
ราวเดือนตุลาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์³⁶ ปลาน้ำจืดอื่น ๆ น่าจะต้องวางไข่ตามฤดู
กาลดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตาม นักวิชาการได้ให้ความเห็นว่า อุณหภูมิมีอิทธิพล

³⁵ เฉลียง ไช้เทียมวงศ์ เขาเลี้ยงปลาช่อนกันอย่างไร วารสารประมง
ปีที่ 28 เล่ม 2 2518 หน้า 250

³⁶ ไพโรจน์ พรหมานนท์ ทรงชัย สหวัชรินทร์ การเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม
เอกสารแนะนำของกรมประมง 2516 หน้า 5

ต่อการสัมพัทธ์มากกว่าแสง ส่วนฝน น้ำท่วม กระแสน้ำ และสภาวะทางเคมีภาพและ
 กายภาพอื่น ๆ ของน้ำ เช่น ความขุ่น ความกระต้าง ความเป็นกรดและด่าง ความ-
 เค็ม การเพิ่มปริมาณออกซิเจนและก๊าซอื่น ๆ เช่น แอมโมเนียและคาร์บอนได-
 ออกไซด์ ก็มีอิทธิพลต่อการวางไข่ของปลาเช่นกัน ³⁷

การประกาศกำหนดคดดูปลาที่มีไข่นี้ ควรจะได้มีการปรับปรุงเสียใหม่ เพื่อ
 ให้เกิดความเหมาะสมต่อสภาพดินฟ้าอากาศของประเทศเรา และประการสำคัญก็คือ
 ว่าจะต้องแก้ไขข้อความในมาตรานี้ด้วย กล่าวคือ คำว่า "ปลา" น่าจะหมายถึงปลา
 อย่างเดียว ฉะนั้นควรจะแก้ไขโดยใช้คำว่า "สัตว์น้ำ" ซึ่งรวมถึงสัตว์น้ำอื่น ๆ
 เช่น กุ้ง เป็นต้น

ข. ในน่านน้ำเค็ม

อ่าวไทยนั้นมีบริเวณกว้างถึง 304,000 ตารางกิโลเมตร ³⁸ นับว่ากว้าง
 ใหญ่มากทีเดียว หากประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนคัดขวางผลประโยชน์จากทรัพ-
 ยากรสัตว์น้ำ โดยไม่คำนึงถึงการจ้ดใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดแล้ว ทรัพยากรดังกล่าว
 ก็จะหมดไปไม่มีเหลือไว้สำหรับให้อนุชนได้บริโภค ดังที่ได้กล่าวแล้ว กรมประมงจึง
 พิจารณาเห็นว่า ทางราชการได้เปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิทำการประมงในทะเลได้
 อย่างเสรีอยู่แล้ว เพราะถือเป็นที่สาธารณประโยชน์ตามมาตรา 16 ก็น่าจะเป็นการ

³⁷ วิทย์ ชารชดานุกิจ ความต้องการสภาวะแวดล้อมเพื่อการวางไข่ของแม่ปลาวารสารการประมงปีที่ 28 เล่ม 2 2518 หน้า 243

³⁸ บุญ อินทร์พรชัย ศาสตราจารย์ ทะเลเมื่อเสียก็ไร้ประโยชน์วารสารการประมง ปีที่ 28 เล่ม 2 2518 หน้า 173

เพียงพอแล้ว . ฉะนั้นหากจะกำหนดมาตรการอันใดอันหนึ่ง เพื่ออนุรักษ์สัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและเป็นอาหารที่สำคัญแก่ปากท้องของประชาชนบ้างก็คงไม่กระทบกระเทือนมากนัก และปลาทะเลดังกล่าวที่ทุกคนรู้จักก็ว่าได้แก่ "ปลาทู" ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่ได้ผลิตเป็นมูลค่าสูงกว่าสัตว์น้ำประเภทอื่น ๆ ทั้งราคาก็ไม่สู้จะแพงนัก (โปรดดูตารางที่ 1 และตารางที่ 2)

ทางราชการจึงได้เริ่มสอบสวนปลาทูขึ้นในปี 2500 ในที่สุดได้ประกาศมาตรการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ปลาทูโดยได้มีประกาศกระทรวงเกษตร เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2505 กำหนดฤดูปลาทูที่มีไข่และห้ามใช้เครื่องมือบางชนิดจับปลาทู และกำหนดขนาดตาของเครื่องมือบางชนิดในฤดูมีปลาทูขนาดเล็ก โดยกำหนดระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคม เพราะเป็นฤดูที่ปลาทูมีไข่ ส่วนฤดูปลาทูมีขนาดเล็กนั้นได้กำหนดระหว่างวันที่ 15 เมษายน ถึงวันที่ 14 มิถุนายน โดยห้ามใช้เครื่องมือบางประเภททำการประมง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 32 (1) (2) (5) หลังจากได้กำหนดมาตรการดังกล่าวนี้แล้ว ปรากฏว่าปริมาณปลาทูได้เพิ่มขึ้น (โปรดดูตารางที่ 3)

ถึงกระนั้นก็ตาม กรมประมงก็ได้พยายามติดตามค้นคว้าและศึกษาปลาทูตลอดเวลา ทั้งการอพยพย้ายถิ่น การวางไข่ และการเจริญเติบโต หลังจากสอบสวนจนแน่ชัดแล้ว จึงได้ทราบว่า ปลาทูในอ่าวไทยมีแหล่งวางไข่และการเจริญเติบโตในอ่าวไทยไม่ได้ไปวางไข่ในทางแถบทะเลจีน ดังที่เคยเชื่อกันมาก่อน³⁹ ในอ่าวไทยฝั่งตะวันตก ตั้งแต่หัวหินลงไปจนถึงจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแหล่งวางไข่ที่มีปลาทูไปวางไข่

39

ตารางที่ 1

มูลค่าของสัตว์น้ำที่จับได้เมื่อเปรียบเทียบกับปลาที่จับได้

: 1,000.00 บาท

ชนิดของสัตว์น้ำ	2513	2514	2515	2516	2517
ปลาหู	432.9	445.9	390.3	441.8	256.3
ปลาเบ็ด	243.8	393.2	503.4	724.0	690.2
สัตว์น้ำอื่น ๆ	4,326.1	4,689.0	5,413.6	7,043.4	5,037.1
รวม	5,002.8	5,528.1	6,307.3	8,209.2	5,983.6

ตารางที่ 2

ปริมาณของสัตว์น้ำที่จับได้เปรียบเทียบกับปลาที่จับได้

: ตัน

ชนิดของสัตว์น้ำ	2513	2514	2515	2516	2517
ปลาหู	123,693	111,487	78,064	88,357	40,687
ปลาเบ็ด	487,675	655,329	719,091	804,478	690,270
สัตว์น้ำอื่น ๆ	837,136	820,261	782,385	786,066	779,509
รวม	1,448,404	1,587,077	1,679,540	1,678,901	1,510,466

ที่มา: สถิติการประมงของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2516 - 2517

ที่มา: สถิติการประมงของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2516 - 2517

ตารางที่ 3

ปริมาณปลาที่จับได้ด้วยเครื่องมืออวนล้อมจับบริเวณเขตต่าง ๆ ในอ่าวไทย
ระหว่างปี พ.ศ.2505-2511

ปริมาณ : กก.

พ.ศ.	เขต I	เขต II	เขต III	เขต IV	ปริมาณรวมทุกเขต
2505	5,858,437	4,704,166	20,865,588	-	31,428,191
2506	4,783,176	13,217,848	32,944,015	67,633	51,012,672
2507	7,988,679	22,338,115	48,579,913	97,473	79,004,180
2508	9,977,963	19,545,300	55,517,737	75,158	85,116,158
2509	40,171,231	32,803,123	49,413,000	33,152	122,420,506

ที่มา : งานวิจัยประชากร หน่วยงานอนุรักษ์ปลาดำน้ำ

มากที่สุด และฤดูวางไข่ปลาดำน้ำจะวางไข่ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนกันยายน ระยะวางไข่มากที่สุด คือระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม ปลาดำน้ำหนึ่งตัวจะมีไข่ตกประมาณ 20,000 - 30,000 ฟอง

40

อรุพันธ์ บุญประกอบ การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความคดของไข่ปลาดำน้ำ
ปลาดำในอ่าวไทย รายงานประจำปี งานอนุรักษ์
ปลาดำน้ำ 2509-2510 โรเนียว หน้า 222

เมื่อได้ศึกษาถึงประชากรของปลาหู เป็นที่แน่ชัดแล้ว จึงได้กำหนดมาตรการอนุรักษ์ทันที โดยออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2515 ตามอำนาจที่มีอยู่ในมาตรา 32 (1) (2) (5) กำหนดห้ามใช้อวนลากทุกประเภทและทุกขนาดที่ใช้กับเรือยนต์ทำการประมงเฉพาะในเวลากลางวัน ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ ถึง 31 มีนาคม ทุกปี ในท้องที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช (โปรดดูแผนที่ภาพที่ 17)

เหตุที่ห้ามทำการประมงในเวลากลางวัน ก็เนื่องจากเปิดโอกาสให้ชาวประมงได้มีโอกาสจับปลาหูไค้บ้าง ซึ่งความจริงแล้วควรจะต้องห้ามทั้งกลางวันและกลางคืน และปรากฏว่าอวนลากประเภทอื่น เช่น อวนลากกุง ไม่ทำการประมงในเวลากลางวัน แต่ทำการประมงในเวลากลางคืน ถ้าห้ามอวนลากในเวลากลางคืนแล้ว จะทำให้มีปลาหูออกสู่ตลาดปริมาณน้อยลง ทำให้เกิดขาดแคลนสัตว์น้ำสำหรับใช้บริโภคและทำให้มีราคาแพงขึ้น เป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน และยังปรากฏว่า ปลาหูจะลอยคืนผิวน้ำในตอนกลางคืน แต่จะอยู่ในระดับน้ำลึกในเวลากลางวัน โอกาสที่จะถูกจับด้วยอวนลากหน้าคืนจึงมีมากกว่า เพราะอวนลากนั้นมีประสิทธิภาพในการจับปลามากกว่าเครื่องมืออย่างอื่นรวมทั้งปลาหูไค้ด้วย โดยเฉพาะอวนลากแผ่นตะเข้สามารถจับปลาหูไค้มากกว่าเครื่องมืออวนลากชนิดอื่น อีกทั้งในบริเวณท้องทะเลจังหวัดที่ประกาศห้ามนั้น มีความลึกไม่มากนัก อวนลากจึงทำงานได้ผล

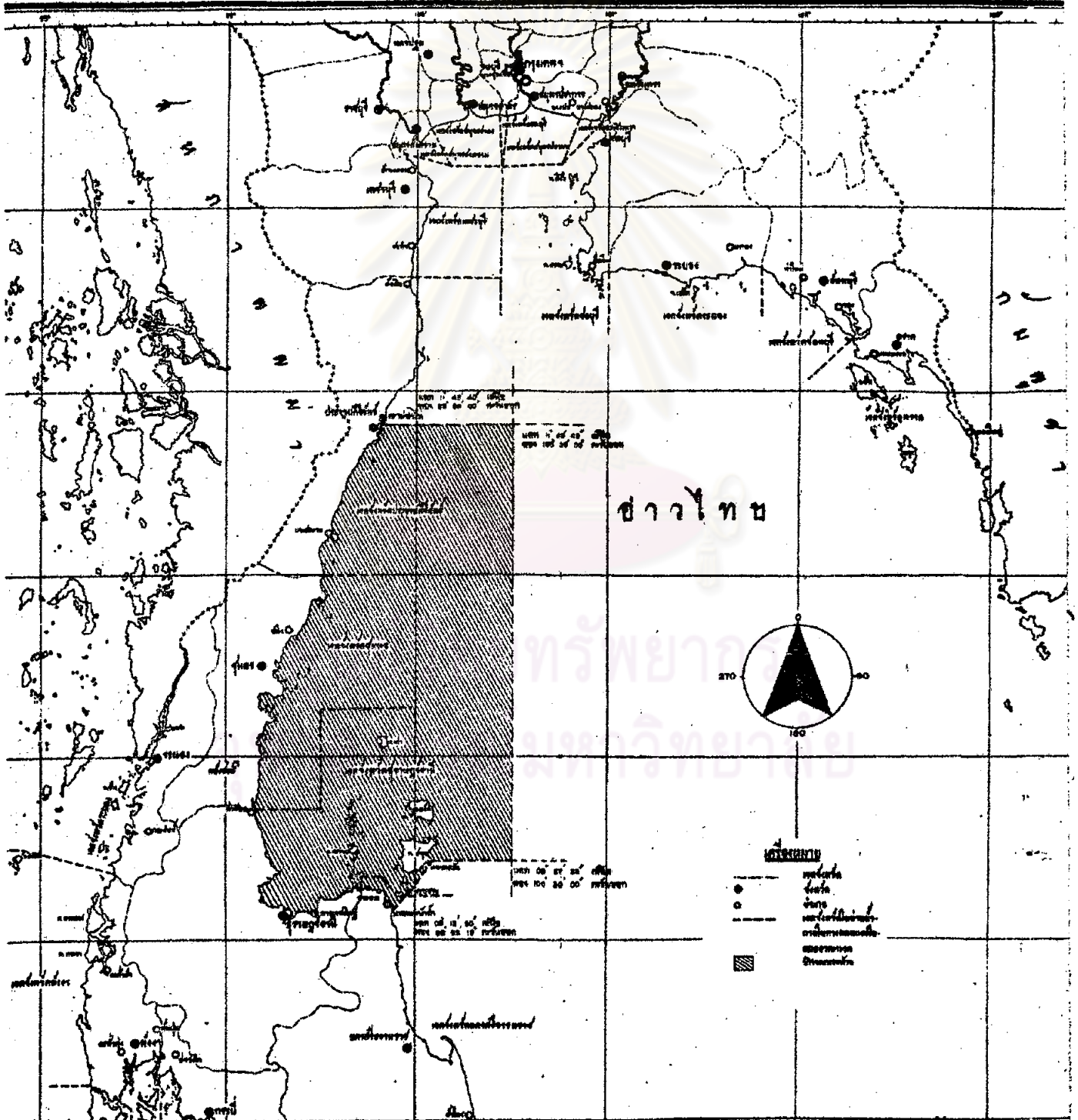
โดยปกติแล้วอวนลากหน้าคืน เช่น อวนลากแผ่นตะเข้ จะจับปลาหูไค้ไม่มากนักเพราะเป็นปลาประเภทปลาผิวน้ำ (Pelagic Fish) แต่เพราะชาวประมงใช้อวนลากหน้าคืนทำให้ปลาหูไค้ลอยน้ำขึ้นเพื่อให้อวนลากหน้าคืนจับปลาหูไค้ได้มากขึ้น ส่วนอวนลากชนิดอื่นนั้นเป็นอวนสำหรับจับปลาผิวน้ำ เช่น ปลาหูปลาดั้งใจโดยเฉพาะอยู่แล้ว

ต่อมาปรากฏว่า ชาวประมงได้ใช้เครื่องมือบางชนิดจับปลาหูไค้เพิ่มขึ้นจากที่ได้กำหนดไว้เดิม เช่น อวนลอยตะเกียง เป็นต้น ฉะนั้น จึงได้มีการปรับปรุง

แผนที่แนบท้ายประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากทำการประมงฯ ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

มาตราส่วน ๑:๑,๓๕๐,๐๐๐

มาตรการกำหนดฤดูปลาน้ำขึ้น และห้ามใช้เครื่องมือบางชนิดจับปลา และกำหนดขนาดตาของเครื่องมือบางชนิดในฤดูที่ปลาน้ำขึ้นขนาดเล็กขึ้นใหม่ โดยยกเลิกประกาศฉบับลงวันที่ 8 มิถุนายน 2505 เสีย ให้เพิ่มระยะเวลาหวงห้ามออกไปอีก 1 เดือน และเพิ่มเครื่องมือที่ห้ามทำการประมงบางชนิดขึ้นอีกด้วย โดยอาศัย มาตรการตามมาตรา 32 (1) (2) (5)⁴¹ ดังนี้

ฤดูปลาน้ำขึ้น

1 มกราคม ถึง 31 มีนาคม ทุกปี

เครื่องมือที่ห้าม

- ก. อวนประเภทลอมจับมีสายมวน เช่น อวนตั้งเก อวนลาด อวนตัวหมึง อวนคำหรืออวนลอม อวนเจ อวนซั้ง หรือ อวนลอมซั้ง อวนลอยตะเกียง เพราะเครื่องมือชนิดนี้ ทุนแรงทำได้รวดเร็ว โดยชักรวบสายมวนที่ติดอวน ปลา มีโอกาสรอดได้ยาก เพราะเป็นอวนชนิดตาถี่
- ข. อวนติดตา เช่น อวนติด อวนชน อวนผ่าซีก อวนลอย เป็นต้น เพราะอวนชนิดนี้มีตาอวนใหญ่กว่า ไม่มีสายมวน ที่จะชักรวบคืนอวน ปลาจึงมีโอกาสรอดมีมากกว่า และปลา ก็มีโอกาสด่วงหล่นจากตาอวนมากกว่า เช่นเดียวกัน

ข้อยกเว้น

ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมประมง ผู้รับอนุญาตจะต้องจดสถิติการจับปลาลงในสมุดปุม⁴²

⁴¹ ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2518

⁴² สมุดปุมคือแบบฟอร์มที่มีตารางกำหนดให้ผู้รับอนุญาตกรอกข้อความต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการทำการประมง ซึ่งต้องให้เจ้าพนักงานเข้าไปตรวจสอบเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการได้ทุกเมื่อ ส่วนใบอนุญาตนั้นมักจะพิมพ์ติดไว้กับสมุดปุม

ฉลุปลาที่มีขนาดเล็ก
เครื่องมือที่ห้าม

43

15 เมษายน ถึง 14 กรกฎาคม ทุกปี

- ก. อวนประเภทลอมจับมีสายมานาน เช่น อวนตั้งเก อวนลาต อวนหัวหมิง อวนคำ หรืออวนฉลอม อวนเง อวนซังหรือ อวนลอมซัง และอวนลอยตะเกียง เป็นต้น
- ข. ห้ามอวนประเภทติดตา เช่น อวนติด อวนชน อวนผ่าซีก และอวนลอย

ข้อยกเว้น

1. อวนติดตา มีขนาดตาอวน 4.7 เซนติเมตร หรือโตกว่า โดยวัดจากกึ่งกลางเงอถึงกึ่งกลางเงอเมื่อตาอวนเหยียดตรง และ
2. ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมประมง และต้องจดสถิติลงในสมุดปูมจับปลา หรือ
3. ผู้ใช้อวนติดตาค้างกล่าวในข้อ 1 และได้รับหนังสืออนุญาตให้จับปลาในฤดูที่ปลาที่มีขนาดเล็กแล้ว

อวนโป๊ะ

ไม่ต้องห้ามตามประกาศฉบับนี้ เพราะว่าเป็นเครื่องมือซึ่งต้องตั้งประจำอยู่กับที่ ในเมื่อใช้อวนจับปลาก็ต้องประจำอยู่กับที่ เช่นกัน ฉะนั้น จึงเป็นที่แน่นอนว่า ไม่เป็นการทำลายสัตว์น้ำมากจนเกินไปนัก

43

ตามประกาศกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ดังกล่าวไม่ได้ใช้คำว่าปลาที่มีขนาดเล็ก แต่เป็นที่เข้าใจว่า ในระยะนี้จะต้องเป็นปลาที่มีขนาดเล็กตามผลของการศึกษา

การทำกรประมงของนักวิชาการ

นักวิชาการของกรมประมงทำการประมงในระยะเวลาที่ประกาศ และโดยเครื่องมือที่ประกาศห้ามนี้ ย่อมมีสิทธิ์ทำได้ แต่ต้องกระทำเพื่อการทดลองและค้นคว้า ในทางวิชาการ อธิบดีกรมประมงมีอำนาจวางระเบียบการขออนุญาต การอนุญาต กำหนดแบบสมดุขุม และเงื่อนไขการอนุญาต และเพิกถอนการอนุญาตได้

ทั้งหมดนี้ เป็นมาตรการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์น้ำโดยวิธีกำหนดฤดูปลาที่มีไข่ และวางไข่เลี้ยงลูก ตามมาตรา 32 ผลจะเป็นไปในลักษณะใดนั้น จะต้องพิจารณากันต่อไป

ความจริงนั้น การกำหนดฤดูปลาที่มีไข่ได้กำหนดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496 โดยกำหนดห้ามใช้เครื่องมือบางชนิด เช่น อวนลาก อวนตังเก อวนหัวหมัง เป็นต้น จับปลาในอ่าวไทยตอนใต้ ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 4 ถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 แต่ในขณะนั้นยังไม่ได้มีการศึกษาถึงชีวประวัติของปลาอย่างถูกต้อง เช่นทุกวันนี้ จึงได้ยกเลิกไปประกาศห้ามดังกล่าวเสีย และได้ปรับปรุงตลอดมาจนถึงมาตรการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ดังได้กล่าวมาแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย